

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2564

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม
ตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก

**AGRI-
MAP**

NAN

จังหวัดน่าน

คำนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการเกษตรที่มีพลวัตค่อนข้างสูง และมีผลกระทบต่อประชากรจำนวนมาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงการนำระบบข้อมูลข่าวสารที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรได้มีการเข้าถึงที่สะดวกโดยเฉพาะเกษตรกร จึงได้มอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักจัดทำ “แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก (Agri-Map)” ของแต่ละจังหวัดขึ้น

Agri-Map คือ แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก โดยบูรณาการข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการการเกษตรไทยอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ มีการปรับข้อมูลให้ทันสมัย และพัฒนาเพิ่มความสะดวกการใช้งานให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลโดยง่าย พร้อมความสามารถติดตามข้อมูลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและรอบด้าน ครอบคลุมการนำไปใช้ประโยชน์ทุกด้านที่สำคัญเป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับข้อมูลด้านการเกษตร ซึ่งสามารถตอบโจทย์การช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรในรายพื้นที่ ได้เป็นอย่างดี ใช้งานบนคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านหน้าเว็บไซต์ของกระทรวงเกษตรฯ www.moac.go.th/a4policy-alltype-391191791794 หรือ <https://agri-map-online.moac.go.th/> ซึ่งจะมีเอกสารคู่มือการใช้ให้ศึกษาและสามารถดาวน์โหลดได้

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของแต่ละจังหวัดสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น โครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning by Agri-Map) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการ Smart Farmer เป็นต้น และยังเป็นข้อมูลกลางในการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

รูปเล่มเอกสารแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม จังหวัดน่าน
<http://www.ddd.go.th/Agri-Map/Data/N/nan.pdf>

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ข
สารบัญภาพ	ค
แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของจังหวัด “น่าน”	
1. ข้อมูลทั่วไป	1
2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก	4
2.1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	5
2.2 ข้าว	10
2.3 ยางพารา	15
2.4 ลำไย	20
3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด	25
4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ	27
เอกสารอ้างอิง	31
ภาคผนวก	33

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดน่าน	3
ตารางที่ 2	พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของ จังหวัดน่าน	4
ตารางที่ 3	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ราย อำเภอ จังหวัดน่าน	6
ตารางที่ 4	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	9
ตารางที่ 5	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าว รายอำเภอ จังหวัดน่าน	11
ตารางที่ 6	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว	14
ตารางที่ 7	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารา รายอำเภอ จังหวัดน่าน	16
ตารางที่ 8	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา	19
ตารางที่ 9	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของลำไย รายอำเภอ จังหวัดน่าน	21
ตารางที่ 10	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตลำไย	24
ตารางผนวกที่ 1	ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดน่าน	34
ตารางผนวกที่ 2	พื้นที่ชลประทานจังหวัดน่านจำแนกรายอำเภอ ตำบล	42
ตารางผนวกที่ 3	ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดน่าน	43
ตารางผนวกที่ 4	พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล	44
ตารางผนวกที่ 5	กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดน่าน	46
ตารางผนวกที่ 6	ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดน่าน	47
ตารางผนวกที่ 7	โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่ จังหวัดน่าน	47

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	หน้าตัดดินและคำบรรยายดินเชียงใหม่	37
ภาพที่ 2	หน้าตัดดินและคำบรรยายดินน่าน	38
ภาพที่ 3	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินวังสะพุง	39
ภาพที่ 4	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินลี่	40
ภาพที่ 5	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินเชียงของ	41
ภาพที่ 6	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดน่าน	48
ภาพที่ 7	พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ บนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดน่าน	49
ภาพที่ 8	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดน่าน	50
ภาพที่ 9	พื้นที่ปลูกข้าว บนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดน่าน	51
ภาพที่ 10	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดน่าน	52
ภาพที่ 11	พื้นที่ปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดน่าน	53
ภาพที่ 12	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจลำไย จังหวัดน่าน	54
ภาพที่ 13	พื้นที่ปลูกลำไยบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดน่าน	55

1. ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดน่าน มีพื้นที่ 11,472.072 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,170,045 ไร่ ตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 15 อำเภอ 99 ตำบล (ตารางผนวกที่ 1) มี จำนวนประชากร 476,727 คน (กรมการปกครอง, 2563)

1.1 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศใต้	ติดต่อ จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดแพร่
ทิศตะวันออก	ติดต่อ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อ จังหวัดน่าน

1.2 ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดน่านโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นภูเขาสูงสลับกับเนินเขาและที่ราบ มีความสูงจากระดับทะเลปานกลางเฉลี่ย 600 - 1,200 เมตร ภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ ดอยภูแวในเขตอำเภอปัว ดอยภูคา สูง 1,980 เมตร เป็นดอยที่สูงที่สุดในอำเภอปัว ดอยผากิ อยู่ในเขตอำเภอบ้านหลวง แม่น้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำน่าน ซึ่งมีต้นน้ำอยู่ที่บริเวณดอยภูแว

1.3 ภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดน่าน ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม 2 ประเภท คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 25.9 องศาเซลเซียส มี 3 ฤดู ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนอบอ้าวและอากาศร้อนจัดในช่วงเดือนเมษายน อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.0 องศาเซลเซียส ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม และฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวถึงหนาวจัด

1.4 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินของจังหวัดน่าน แบ่งตามภูมิสัณฐาน ลักษณะทางธรณีวิทยา และวัตถุ ดินกำเนิดดิน ได้ดังนี้

1) ที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood plain) ที่ราบริมแม่น้ำหรือลำธาร หน้าฝนหรือหน้าน้ำ มักมีน้ำท่วมเป็นครั้งคราว เป็นสภาพพื้นที่ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพา และมีตะกอนเพิ่มมากขึ้นหลังน้ำท่วม แบ่งเป็น

(1) สันดินริมน้ำ (levee) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพาบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ เป็นสันนูนขนานไปกับริมฝั่งแม่น้ำ ดินลึกถึงลึกมาก เนื้อดินร่วนหยาบถึงดินทรายแบ่งละเอียด สีแดง น้ำตาล และน้ำตาลปนแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี อาทิ ชุดดินเชียงใหม่ (Cm)

2) ที่ราบตะกอนน้ำพา (Alluvial plain) เป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของแม่น้ำหรือลำน้ำสาขา วัตถุต้นกำเนิดดินเป็นตะกอนน้ำพา (Alluvium) มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบขนาดใหญ่สองฝั่งแม่น้ำ แต่ละฝั่งอาจมีที่ราบแบบขั้นบันไดหรือตะพักได้หลายระดับ แบ่งเป็น

(1) ตะพักลำน้ำระดับต่ำ (Low terrace) เป็นที่ลุ่ม มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินเหนียวละเอียด ดินทรายแบ่งละเอียดหรือดินร่วนหยาบ สีเทา น้ำตาลปนเทา และ น้ำตาลปนแดง มีจุดประสีต่างๆ การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว เช่น ชุดดินน่าน (Na) และ ชุดดิน สันทราย (Sai) เป็นต้น

(2) ตะพักลำน้ำระดับกลางและระดับสูง (Middle and High terrace) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด ดินต้นถึงชั้นกรวดลูกรังถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็น ดินร่วนหยาบ ดินร่วนละเอียดหรือดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล เหลือง น้ำตาลปนแดง ไปจนถึงแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี เช่น ชุดดินแมร์ริม (Mr) และชุดดินแพร์ (Pae) เป็นต้น

3) **ที่ลาดเชิงเขา (Piedmont) เขา (Hill) ภูเขา (Mountain)** มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่น ลอนลาดถึงเนินเขา ที่เกิดจากการที่หินผุพังสลายตัวอยู่กับที่หรือถูกเคลื่อนย้ายโดยแรงโน้มถ่วงของ โลกในระยะทางใกล้ๆ และถูกควบคุมด้วยลักษณะของโครงสร้างทางธรณีวิทยา ส่วนใหญ่พบหิน ปะปนในหน้าตัดดินและลอยหน้า แบ่งตามลักษณะและชนิดของหินดังนี้

(1) พัฒนาจากกลุ่มหินตะกอนหรือหินแปรเนื้อหยาบหรือหินในกลุ่ม ส่วนใหญ่จะเป็นหิน ทรายและหินควอร์ตไซต์ ดินต้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกปานกลาง เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบ ถึงดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง น้ำตาลปนแดง จนถึงแดง การระบายน้ำดี พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน เช่น ชุดดินท้ายาง (Ty) และชุดดิน ลาดหญ้า (Ly) เป็นต้น

(2) พัฒนาจากกลุ่มหินตะกอนหรือหินแปรเนื้อละเอียดหรือหินในกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็น หินดินดานและหินฟิลไลต์ ดินต้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกปานกลาง เนื้อดินเป็นดินเหนียว ละเอียดถึงดินเหนียวปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล น้ำตาลปนแดง และน้ำตาลปนเหลือง การระบาย น้ำดี พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน เช่น ชุดดินวังสะพุง (Ws) และชุดดินลี (Li) เป็นต้น

(3) พัฒนาจากหินบะซอลต์หรือแอนดิไซต์ ดินต้นถึงชั้นเศษหิน เนื้อดินเป็นดินเหนียวปน ชื้นส่วนหยาบมาก สีแดงเข้มและน้ำตาลปนแดงเข้ม การระบายน้ำดี อาทิ ชุดดินเชียงของ (Cg)

4) **พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน** เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35 ส่วนใหญ่เป็นภูเขา และเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน ทรัพยากรดินมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่

ซึ่งได้แสดงรายละเอียดของชุดดินที่พบมากของจังหวัดน่าน ภาพที่ 1 - 5

1.5 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดน่าน จากฐานข้อมูลแผนที่สภาพการใช้ที่ดินของกรม พัฒนาที่ดิน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดน่าน

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	139,022	1.95
พื้นที่เกษตรกรรม	2,526,320	35.23
พื้นที่นา	226,033	3.15
พืชไร่	509,963	7.10
ไม้ยืนต้น	412,765	5.76
ไม้ผล	205,342	2.87
พืชสวน	1,353	0.02
ไร่มนเวียน	1,169,380	16.31
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	919	0.01
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	193	-
พื้นที่ป่าไม้	4,429,394	61.77
พื้นที่น้ำ	51,884	0.72
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	23,425	0.33
รวม	7,170,045	100.00

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน ,2561

1.6 พื้นที่ชลประทาน

จังหวัดน่านมีเนื้อที่ชลประทาน 45,919 ไร่ (ร้อยละ 0.64 ของพื้นที่จังหวัด) กระจายอยู่ใน 10 อำเภอ มีอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ 2 อ่าง มีศักยภาพในการเก็บกักน้ำได้รวม 25.486 ล้านลูกบาศก์เมตร (ตารางผนวกที่ 2 - 3)

1.7 เขตปฏิรูปที่ดิน

เขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่จังหวัดน่าน มีเนื้อที่ 458,322 ไร่ (ร้อยละ 6.39 ของพื้นที่จังหวัด) โดยอำเภอที่มีพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเวียงสา อำเภอเมืองน่าน ท่าวังผา และอำเภอนาน้อย ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 4)

1.8 การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

จากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดน่านมีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ทั้งหมดในปี 2563 จำนวน 179,503 ราย รวมพื้นที่ 1,510,785 ไร่ และกิจกรรมที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวนาปี ยางพารา มันสำปะหลังโรงงาน ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 5)

ทะเบียนเกษตรกรพืชสมุนไพร จากฐานข้อมูลกลาง (Farmer One) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เกษตรกรได้ขึ้นทะเบียนปลูกพืชสมุนไพรในจังหวัดน่าน พื้นที่ 3,235.62 ไร่ เกษตรกร 315

ราย มีพืชสมุนไพรหลัก 11 ชนิด สมุนไพรที่มีการปลูกมาก คือ มะแขว่น กฤษณา และพริกไทย ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 6)

1.9 ที่ตั้งโรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร

จังหวัดน่านมีแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่สำคัญ จำนวน 58 แห่ง และมีโรงงานทางการเกษตร 23 แห่ง โดยมีที่ตั้งสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด 44 แห่ง (ตารางผนวกที่ 7)

2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากและมีมูลค่าการส่งออกหรือแปรรูปโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศพืชเศรษฐกิจ 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน โรงงาน ลำไย เงาะ ทูเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ จากพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว กรมพัฒนาที่ดิน ได้กำหนดระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกรายจังหวัด โดยวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ ลักษณะของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ร่วมกับการจัดการพื้นที่และลักษณะรายพืช โดยแบ่งระดับความเหมาะสม เป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง แต่พบข้อจำกัดบางประการซึ่งสามารถบริหารจัดการได้

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีข้อจำกัดการของดินและน้ำ ส่งผลให้การผลิตพืชให้ผลตอบแทนต่ำ การใช้พื้นที่ต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดการ และมีความเสี่ยงจากน้ำท่วมและขาดน้ำ

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

จังหวัดน่าน มีพื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรก ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าว ยางพารา และลำไย (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของจังหวัดน่าน

พืชเศรษฐกิจ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่เกษตรกรรม
1. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	230,615	9.13
2. ข้าว	216,277	8.56
3. ยางพารา	135,985	5.38
4. ลำไย	56,740	2.25

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th/>, 2564

2.1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดน่าน จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 3 และภาพที่ 6 - 7)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 19,174 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.32 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอท่าวังผา 6,062 ไร่ อำเภอปัว 6,055 ไร่ และอำเภอเวียงสา 3,557 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 221,932 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.28 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเวียงสา 59,906 ไร่ อำเภอภูเพียง 40,690 ไร่ และอำเภอเมืองน่าน 27,338 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 472,968 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.56 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเวียงสา 172,409 ไร่ อำเภอเมืองน่าน 61,081 ไร่ และอำเภอท่าวังผา 52,649 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 738,546 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 2,569 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.40 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอปัว 1,281 ไร่ อำเภอเวียงสา 390 ไร่ และอำเภอท่าวังผา 341 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 36,884 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.62 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเวียงสา 13,106 ไร่ อำเภอทุ่งช้าง 4,321 ไร่ และอำเภอภูเพียง 3,867 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 106,524 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.52 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเวียงสา 55,140 ไร่ อำเภอเมืองน่าน 11,096 ไร่ และอำเภอนาน้อย 10,636 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 84,638 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดน่านมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 201,653 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเวียงสา 49,967 ไร่ รองลงมาได้แก่ อำเภอภูเพียง 36,823 ไร่ และอำเภอปัว 24,544 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 16,605 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 86.60 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอท่าวังผา 5,721 ไร่ อำเภอปัว 4,774 ไร่ และอำเภอเวียงสา 3,167 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 185,048 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 83.38 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเวียงสา 46,800 ไร่ อำเภอภูเพียง 36,823 ไร่ และอำเภอเมืองน่าน 23,981 ไร่

ตารางที่ 3 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รายอำเภอ จังหวัดน่าน

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เฉลิมพระเกียรติ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	-	11,593	11,593
					(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
เขียงกลาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,677	17,516	27,881	24,313	71,387
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	222	3,342	4,294	1,439	9,297
		(13.24%)	(19.08%)	(15.40%)	(5.92%)	(13.02%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,455	14,174	-	-	15,629
		(86.76%)	(80.92%)	-	-	(21.89%)
ท่าวังผา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	6,062	13,873	52,649	121,996	194,580
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	341	1,358	8,155	8,084	17,938
		(5.63%)	(9.79%)	(15.49%)	(6.63%)	(9.22%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	5,721	12,515	-	-	18,236
		(94.37%)	(90.21%)	-	-	(9.37%)
ทุ่งช้าง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,694	12,895	12,477	21,273	48,339
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	314	4,321	3,481	2,681	10,797
		(18.54%)	(33.51%)	(27.90%)	(12.60%)	(22.34%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,380	8,574	-	-	9,954
		(81.46%)	(66.49%)	-	-	(20.59%)
น่าน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	12,273	28,375	42,601	83,249
		-	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	3,809	10,636	11,136	25,581
		-	(31.04%)	(37.48%)	(26.14%)	(30.73%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	8,464	-	-	8,464
		-	(68.96%)	-	-	(10.17%)
นาหมื่น	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	709	5,242	6,656	12,607
		-	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	55	774	757	1,586
		-	(7.76%)	(14.77%)	(11.37%)	(12.58%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	654	-	-	654
		-	(92.24%)	-	-	(5.19%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ปอแก้ว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	129 (100.00%)	132 (100.00%)	926 (100.00%)	33,256 (100.00%)	34,443 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	21 (16.28%)	-	-	105 (0.32%)	126 (0.37%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	108 (83.72%)	132 (100.00%)	-	-	240 (0.70%)
บ้านหลวง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	8,620 (100.00%)	15,334 (100.00%)	18,392 (100.00%)	42,346 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	1,344 (15.59%)	2,159 (14.08%)	1,467 (7.98%)	4,970 (11.74%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	7,276 (84.41%)	-	-	7,276 (17.18%)
ปัว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	6,055 (100.00%)	21,532 (100.00%)	46,246 (100.00%)	43,217 (100.00%)	117,050 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	1,281 (21.16%)	1,762 (8.18%)	6,284 (13.59%)	2,903 (6.72%)	12,230 (10.45%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,774 (78.84%)	19,770 (91.82%)	-	-	24,544 (20.97%)
ภูเพียง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	40,690 (100.00%)	32,324 (100.00%)	47,596 (100.00%)	120,610 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	3,867 (9.50%)	2,410 (7.46%)	2,500 (5.25%)	8,777 (7.28%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	36,823 (90.50%)	-	-	36,823 (30.53%)
เมืองน่าน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	27,338 (100.00%)	61,081 (100.00%)	84,824 (100.00%)	173,243 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	3,357 (12.28%)	11,096 (18.17%)	10,108 (11.92%)	24,561 (14.18%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	23,981 (87.72%)	-	-	23,981 (13.84%)
แม่จริม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	410 (100.00%)	10,405 (100.00%)	24,507 (100.00%)	35,322 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	36 (8.78%)	1,649 (15.85%)	7,062 (28.82%)	8,747 (24.76%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	374 (91.22%)	-	-	374 (1.06%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เวียงสา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,557 (100.00%)	59,906 (100.00%)	172,409 (100.00%)	158,486 (100.00%)	394,358 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	390 (10.96%)	13,106 (21.88%)	55,140 (31.98%)	31,936 (20.15%)	100,572 (25.50%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,167 (89.04%)	46,800 (78.12%)	-	-	49,967 (12.67%)
สองแคว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	3,482 (100.00%)	68,965 (100.00%)	72,447 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	2,997 (4.35%)	2,997 (4.14%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
สันติสุข	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	6,038 (100.00%)	4,137 (100.00%)	30,871 (100.00%)	41,046 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	527 (8.73%)	446 (10.78%)	-	2,436 (5.93%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	5,511 (91.27%)	-	-	5,511 (13.43%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	19,174 (100.00%)	221,932 (100.00%)	472,968 (100.00%)	738,546 (100.00%)	1,452,620 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	2,569 (13.40%)	36,884 (16.62%)	106,524 (22.52%)	84,638 (11.46%)	230,615 (15.88%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	365,234 (25.32%)	185,048 (83.38%)	-	-	201,653 (13.88%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่จะปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 30,279 ไร่ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

อำเภอ	ข้าว (ไร่)		
	S3	N	รวม
เฉลิมพระเกียรติ	-	-	-
เขียงกลาง	2,731	5	2,736
ท่าวังผา	2,485	33	2,518
ทุ่งช้าง	683	180	863
น่าน้อย	1,592	55	1,647
นาหมื่น	143	26	169
บ่อเกลือ	79	-	79
บ้านหลวง	1,660	632	2,292
ปัว	2,784	1,038	3,822
ภูเพียง	1,612	77	1,689
เมืองน่าน	5,531	478	6,009
แม่จริม	91	-	91
เวียงสา	7,049	548	7,597
สองแคว	-	-	-
สันติสุข	695	72	767
รวม	27,135	3,144	30,279

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่างๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอปัว อำเภอเวียงสา และอำเภอท่าวังผา

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ กระจายอยู่ในอำเภอเวียงสา อำเภอทุ่งช้าง และอำเภอภูเพียง

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.2 ข้าว

ข้าวพืชเศรษฐกิจหลักของน่านในลำดับที่ 2 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 5 และภาพที่ 8 - 9)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าว

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 93,254 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.96 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอปัว 23,686 ไร่ อำเภอเชียงกลาง 14,937 ไร่ และอำเภอเมืองน่าน 11,999 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 121,567 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.76 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอท่าวังผา 25,809 ไร่ อำเภอเวียงสา 23,694 ไร่ และอำเภอเมืองน่าน 17,758 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 27,052 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.73 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเวียงสา 7,027 ไร่ อำเภอเมืองน่าน 5,514 ไร่ และอำเภอปัว 2,775 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 1,323,879 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดินได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 60,919 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 65.33 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอปัว 20,114 ไร่ อำเภอเชียงกลาง 11,559 ไร่ และอำเภอเวียงสา 7,818 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 98,990 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 81.43 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอท่าวังผา 23,555 ไร่ อำเภอเวียงสา 18,156 ไร่ และอำเภอเมืองน่าน 12,961 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 27,052 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 100 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเวียงสา 7,027 ไร่ อำเภอเมืองน่าน 5,514 ไร่ และอำเภอปัว 2,775 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 29,316 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวแต่ไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวและพื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดน่านมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 54,912 ไร่ อำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองน่าน 11,264 ไร่ รองลงมาคืออำเภอเวียงสา 9,473 ไร่ และอำเภอท่าวังผา 6,687 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 32,335 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.67 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองน่าน 6,467 ไร่ อำเภอท่าวังผา 4,433 ไร่ และอำเภอนาน้อย 3,967 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 22,577 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.57 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเวียงสา 5,538 ไร่ อำเภอเมืองน่าน 4,797 ไร่ และอำเภอบ้านหลวง 3,511 ไร่

ตารางที่ 5 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวอำเภอ จังหวัดน่าน

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เฉลิมพระเกียรติ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	-	11,597	11,597
					(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	507	507
					(4.37%)	(4.37%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
เชียงใหม่	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	14,937	4,439	2,723	56,354	78,453
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	11,559	3,674	2,723	1,520	19,476
		(77.39%)	(82.77%)	(100.00%)	(2.70%)	(24.83%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,378	765	-	-	4,143
		(22.61%)	(17.23%)	-	-	(5.28%)
ท่าวังผา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	7,799	25,809	2,477	169,755	205,840
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	3,366	23,555	2,477	2,980	32,378
		43.16%	(91.27%)	(100.00%)	(1.76%)	(15.73%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,433	2,254	-	-	6,687
		(56.84%)	(8.73%)	-	-	(3.25%)
ทุ่งช้าง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,592	1,473	681	44,393	50,139
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	2,578	978	681	636	4,873
		(71.77%)	(66.40%)	(100.00%)	(1.43%)	(9.72%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,014	495	-	-	1,509
		(28.23%)	(33.60%)	-	-	(3.01%)
น่าน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	8,815	6,553	1,587	69,600	86,555
		(100.00%)	(100.00%)	100.00%	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	4,848	6,336	1,587	1,254	14,025
		(55.00%)	(96.69%)	100.00%	(1.80%)	(16.20%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,967	217	-	-	4,184
		(45.00%)	(3.31%)	-	-	(4.83%)
นาหมื่น	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	668	2,776	143	9,785	13,372
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	2,674	143	1,011	3,828
		-	(96.33%)	(100.00%)	(10.33%)	(28.63%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	668	102	-	-	770
		(100.00%)	(3.67%)	-	-	(5.76%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ปอเกวียน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,507 (100.00%)	870 (100.00%)	79 (100.00%)	32,637 (100.00%)	35,093 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	1,068 (70.87%)	488 (56.09%)	79 (100.00%)	2,037 (6.24%)	3,672 (10.46%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	439 (29.13%)	382 (43.91%)	-	-	821 (2.34%)
บ้านหลวง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	10,566 (100.00%)	1,655 (100.00%)	33,284 (100.00%)	45,505 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	7,055 (66.77%)	1,655 (100.00%)	1,254 (3.77%)	9,964 (21.90%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	3,511 (33.23%)	-	-	3,511 (7.72%)
ปัว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	23,686 (100.00%)	8,404 (100.00%)	2,775 (100.00%)	96,338 (100.00%)	131,203 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	20,114 (84.92%)	6,974 (82.98%)	2,775 (100.00%)	2,850 (2.96%)	32,713 (24.93%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,572 (15.08%)	1,430 (17.02%)	-	-	5,002 (3.81%)
ภูเพียง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,404 (100.00%)	13,550 (100.00%)	1,607 (100.00%)	116,294 (100.00%)	134,855 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	1,897 (55.73%)	10,592 (78.17%)	1,607 (100.00%)	778 (0.67%)	14,874 (11.03%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,507 (44.27%)	2,958 (21.83%)	-	-	4,465 (3.31%)
เมืองน่าน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	11,999 (100.00%)	17,758 (100.00%)	5,514 (100.00%)	168,578 (100.00%)	203,849 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	5,532 (46.10%)	12,961 (72.99%)	5,514 (100.00%)	3,053 (1.81%)	27,060 (13.27%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	6,467 (53.90%)	4,797 (27.01%)	-	-	11,264 (5.53%)
แม่จริม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	943 (100.00%)	2,674 (100.00%)	91 (100.00%)	32,411 (100.00%)	36,119 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	2,546 (95.21%)	91 (100.00%)	1,632 (5.04%)	4,269 (11.82%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	943 (100.00%)	128 (4.79%)	-	-	1,071 (2.97%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เวียงสา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	11,753 (100.00%)	23,694 (100.00%)	7,027 (100.00%)	374,030 (100.00%)	416,504 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	7,818 (66.52%)	18,156 (76.63%)	7,027 (100.00%)	7,562 (2.02%)	40,563 (9.74%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,935 (33.48%)	5,538 (23.37%)	-	-	9,473 (2.27%)
สองแคว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	-	72,581 (100.00%)	72,581 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	1,372 (1.89%)	1,372 (1.89%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
สันติสุข	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,151 (100.00%)	3,001 (100.00%)	693 (100.00%)	36,242 (100.00%)	44,087 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	2,139 (51.53%)	3,001 (100.00%)	693 (100.00%)	870 (2.40%)	6,703 (15.20%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,012 (48.47%)	-	-	-	2,012 (4.56%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	93,254 (100.00%)	121,567 (100.00%)	27,052 (100.00%)	1,323,879 (100.00%)	1,565,752 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	60,919 (65.33%)	98,990 (81.43%)	27,052 (100.00%)	29,316 (2.21%)	216,277 (13.81%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	32,335 (34.67%)	22,577 (18.57%)	-	-	54,912 (3.51%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่จะปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าว คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (N) 7,166 ไร่ และพื้นที่ปลูกยางพารา (S3) 3,850 ไร่ แต่เนื่องจากนโยบายของคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าวต้องการรักษาคุณภาพผลผลิตข้าว ดังนั้น จึงควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว

อำเภอ	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)			ยางพารา (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
เฉลิมพระเกียรติ	-	-	-	-	-	-
เขียงกลาง	-	816	816	80	-	80
ท่าวังผา	-	1,022	1,022	283	-	283
ทุ่งช้าง	-	466	466	18	-	18
น่าน้อย	-	1,018	1,018	153	-	153
นาหมื่น	-	78	78	6	-	6
บ่อเกลือ	-	15	15	-	-	-
บ้านหลวง	-	472	472	183	-	183
ปัว	-	410	410	65	-	65
ภูเพียง	-	309	309	1,071	-	1,071
เมืองน่าน	-	1,546	1,546	904	-	904
แม่จริม	-	118	118	88	-	88
เวียงสา	-	666	666	910	-	910
สองแคว	-	-	-	-	-	-
สันติสุข	-	230	230	89	-	89
รวม	-	7,166	7,166	3,850	-	3,850

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่างๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าว ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอเมืองน่าน อำเภอท่าวังผา และอำเภอนาน้อย

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าว เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น กระจายอยู่ในอำเภอเวียงสา อำเภอเมืองน่าน และอำเภอบ้านหลวง

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกข้าว มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อพร้อมด้วย

2.3 ยางพารา

ยางพาราพืชเศรษฐกิจหลักของน่านในลำดับที่ 3 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 7 และภาพที่ 10 - 11)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกยางพารา

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 34,307 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.19 ของพื้นที่ ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเชียงกลาง 13,816 ไร่ อำเภอทุ่งช้าง 12,624 ไร่ และ อำเภอเวียงสา 3,890 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 229,597 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.66 ของพื้นที่ ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากในอำเภอเวียงสา 61,722 ไร่ อำเภอภูเพียง 43,257 ไร่ และ อำเภอเมืองน่าน 30,450 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 490,551 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.32 ของพื้นที่ ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ใน อำเภอเวียงสา 190,823 ไร่ อำเภอเมืองน่าน 64,434 ไร่ และอำเภอท่าวังผา 51,976 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 811,720 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกยางพาราในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 1,742 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.08 ของพื้นที่ ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอทุ่งช้าง 1,334 ไร่ อำเภอเชียงกลาง 362 ไร่ และอำเภอเวียงสา 43 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 44,509 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.39 ของพื้นที่ ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอภูเพียง 14,001 ไร่ อำเภอเวียงสา 9,396 ไร่ และ อำเภอเมืองน่าน 7,527 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 46,498 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.48 ของพื้นที่ ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอนาหมื่น 17,837 ไร่ อำเภอแม่จริม 10,450 ไร่ และอำเภอนาน้อย 7,418 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 43,236 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกมันยางพาราแต่ไม่ใช่พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกยางพารา และพื้นที่ปลูกยางพาราใน ชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดน่านมีพื้นที่ ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 217,653 ไร่ อำเภอที่มีพื้นที่ ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเวียงสา 56,173 ไร่ รองลงมา คือ อำเภอภูเพียง 29,690 ไร่ และอำเภอปัว 25,992 ไร่ โดยมี รายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 32,565 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 94.92 ของพื้นที่ ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเชียงกลาง 13,454 ไร่ อำเภอทุ่งช้าง 11,290 ไร่ และอำเภอเวียงสา 3,847 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 185,088 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 80.61 พื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเวียงสา 52,326 ไร่ อำเภอภูเพียง 29,256 ไร่ และอำเภอมือมน่าน 22,923 ไร่

ตารางที่ 7 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารารายอำเภอ จังหวัดน่าน

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เฉลิมพระเกียรติ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	-	11,597	11,597
					(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	9	9
					(0.08%)	(0.08%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
เขียงกลาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	13,816	6,594	26,743	31,321	78,474
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	362	1,350	79	139	1,930
		(2.62%)	(20.47%)	(0.30%)	(0.44%)	(2.46%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	13,454	5,244	-	-	18,698
		(97.38%)	(79.53%)	-	-	(23.83%)
ท่าวังผา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	23,273	51,976	130,752	206,001
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	3,666	2,806	10,935	17,407
			(15.75%)	(5.40%)	(8.36%)	(8.45%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	19,607	-	-	19,607
			(84.25%)	-	-	(9.52%)
ทุ่งช้าง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	12,624	9,556	6,350	21,643	50,173
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	1,334	1,255	138	619	3,346
		(10.57%)	(13.13%)	(2.17%)	(2.86%)	(6.67%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	11,290	8,301	-	-	19,591
		(89.43%)	(86.87%)	-	-	(39.05%)
น่าน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	66	12,091	28,642	45,756	86,555
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	564	2,653	5,497	8,714
			(4.66%)	(9.26%)	(12.01%)	(10.07%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	66	11,527	-	-	11,593
		(100.00%)	(95.34%)	-	-	(13.39%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
นาหมื่น	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	792	5,165	7,414	13,371
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	115	250	267	632
			(14.52%)	(4.84%)	(3.60%)	(4.73%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	677	-	-	677
			(85.48%)			(5.06%)
บ่อเกลือ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	129	136	1,585	33,241	35,091
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	4	-	20	24
			(2.94%)		(0.06%)	(0.07%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	129	132	-	-	261
		(100.00%)	(97.06%)			(0.74%)
บ้านหลวง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	8,047	16,410	21,047	45,504
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	1,323	2,704	1,024	5,051
			(16.44%)	(16.48%)	(4.87%)	(11.10%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	6,724	-	-	6,724
			(83.56%)			(14.78%)
บัว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,139	26,065	44,694	57,313	131,211
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	2	3,210	797	232	4,241
	(0.06%)	(12.32%)	(1.78%)	(0.40%)	(3.23%)	
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,317	22,855	-	-	25,992
		(99.94%)	(87.68%)			(19.81%)
ภูเพียง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	434	43,257	35,270	55,937	134,898
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	14,001	10,450	5,649	30,100
			(32.37%)	(29.63%)	(10.10%)	(22.31%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	434	29,256	-	-	29,690
		(100.00%)	(67.63%)			(22.01%)
เมืองน่าน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	157	30,450	64,434	108,814	203,855
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	7,527	7,418	5,269	20,214
			(24.72%)	(11.51%)	(4.84%)	(9.92%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	157	22,923	-	-	23,080
		(100.00%)	(75.28%)			(11.32%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
แม่จริม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	1,150 (100.00%)	9,753 (100.00%)	25,216 (100.00%)	36,119 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	750 (65.22%)	411 (4.21%)	1,482 (5.88%)	2,643 (7.32%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	400 (34.78%)	-	-	400 (1.11%)
เวียงสา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,890 (100.00%)	61,722 (100.00%)	190,823 (100.00%)	160,191 (100.00%)	416,626 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	43 (1.11%)	9,396 (15.22%)	17,837 (9.35%)	5,910 (3.69%)	33,186 (7.97%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,847 (98.89%)	52,326 (84.78%)	-	-	56,173 (13.48%)
สองแคว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	385 (100.00%)	3,097 (100.00%)	69,132 (100.00%)	72,614 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	385 (100.00%)	-	1,922 (2.78%)	2,307 (3.18%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
สันติสุข	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	52 (100.00%)	6,079 (100.00%)	5,609 (100.00%)	32,346 (100.00%)	44,086 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	1 (1.92%)	963 (15.84%)	955 (17.03%)	4,262 (13.18%)	6,181 (14.02%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	51 (98.08%)	5,116 (84.16%)	-	-	5,167 (11.72%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	34,307 (100.0%)	229,597 (100.00%)	490,551 (100.00%)	811,720 (100.00%)	1,566,175 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	1,742 (5.08%)	44,509 (19.39%)	46,498 (9.48%)	43,236 (5.33%)	135,985 (8.68%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	32,565 (94.92%)	185,088 (80.61%)	-	-	217,653 (13.90%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่จะปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพารา คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 29,934 ไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (S3) 1,609 ไร่ เนื่องจากยุทธศาสตร์ยางพาราระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เน้นการ

ลดพื้นที่ปลูกยางพารา ดังนั้น จึงควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
เฉลิมพระเกียรติ	-	-	-	-	-	-
เขียงกลาง	2,731	5	2,736	-	-	-
ท่าวังผา	2,485	37	2,521	2	-	2
ทุ่งช้าง	683	320	1,003	1,282	-	1,282
นาน้อย	1,587	55	1,642	-	-	-
นาหมื่น	143	26	169	-	-	-
บ่อเกลือ	79	-	79	-	-	-
บ้านหลวง	1,219	629	1,848	-	-	-
ปัว	2,784	1,041	3,825	39	-	39
ภูเพียง	1,612	79	1,690	-	-	-
เมืองน่าน	5,531	485	6,016	181	-	181
แม่จริม	91	2	93	-	-	-
เวียงสา	6,979	566	7,545	99	-	99
สองแคว	-	-	-	-	-	-
สันติสุข	695	72	767	6	-	6
รวม	26,619	3,317	29,934	1,609	-	1,609

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกยางพาราต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกยางพาราในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่างๆ ได้ เช่น ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกยางพาราในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกยางพาราซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกยางพาราที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในทุ่งช้าง อำเภอเขียงกลาง อำเภอเวียงสา อำเภอปัว และอำเภอสันติสุข

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกยางพาราในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกยางพารา เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น กระจายอยู่อำเภอภูเพียง อำเภอเวียงสา และอำเภอเมืองน่าน

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกยางพารามีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อพร้อมด้วย

2.4 ลำไย

ลำไยพืชเศรษฐกิจหลักของน่านในลำดับที่ 4 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 9 และภาพที่ 12 - 13)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกลำไย

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 158,517 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.12 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเวียงสา 36,256 ไร่ อำเภอปัว 22,532 ไร่ และอำเภอท่าวังผา 18,605 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 279,445 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.85 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากใน อำเภอเวียงสา 68,070 ไร่ อำเภอเมืองน่าน 38,899 ไร่ และอำเภอภูเพียง 38,834 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 9,429 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.60 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองน่าน 2,886 ไร่ อำเภอท่าวังผา 2,377 ไร่ และอำเภอภูเพียง 1,830 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 1,118,687 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกลำไยในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 14,233 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.98 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเวียงสา 8,455 ไร่ อำเภอเมืองน่าน 1,475 ไร่ และอำเภอภูเพียง 1,349 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 32,810 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.74 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเวียงสา 6,816 ไร่ อำเภอเชียงกลาง 6,708 ไร่ และอำเภอท่าวังผา 5,778 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 684 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.25 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเชียงกลาง 228 ไร่ อำเภอท่าวังผา 228 ไร่ และอำเภอเมืองน่าน 109 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 9,013 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกลำไยแต่ไม่ใช้พื้นที่ปลูกพิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกลำไยและพื้นที่ปลูกลำไยในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดน่านมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 390,919 ไร่ อำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเวียงสา 89,055 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอปัว 52,398 ไร่ และอำเภอภูเพียง 50,976 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 144,284 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 91.02 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเวียงสา 27,801 ไร่ อำเภอปัว 21,866 ไร่ อำเภอท่าวังผา 17,490 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 246,635 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 88.26 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเวียงสา 61,254 ไร่ อำเภอภูเพียง 36,278 ไร่ อำเภอเมืองน่าน 34,555 ไร่

ตารางที่ 9 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของลำไยรายอำเภอ จังหวัดน่าน

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เฉลิมพระเกียรติ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	-	11,597	11,597
					(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
เชียงใหม่	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	13,357	34,609	-	30,508	78,474
		(100.00%)	(100.00%)		(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	687	6,708	-	351	7,746
		(5.14%)	(19.38%)		(1.15%)	(9.87%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	12,670	27,901	-	-	40,571
		(94.86%)	(80.62%)			(51.70%)
ท่าวังผา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	18,605	27,462	2,377	157,555	205,999
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	1,115	5,778	12	4,924	11,829
		(5.99%)	(21.04%)	0.50%	(3.13%)	(5.74%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	17,490	21,684	-	-	39,174
		(94.01%)	(78.96%)			(19.02%)
ทุ่งช้าง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	12,438	13,547	1,449	22,731	50,165
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	121	1,064	109	275	1,569
		(0.97%)	(7.85%)	(7.52%)	(1.21%)	(3.13%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	12,317	12,483	-	-	24,800
		(99.03%)	(92.15%)			(49.44%)
น่าน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	11,391	4,020	-	71,145	86,556
		(100.00%)	(100.00%)		(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	10	70	-	14	94
		(0.09%)	(1.74%)		(0.02%)	(0.11%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	11,381	3,950	-	-	15,331
		(99.91%)	(98.26%)			(17.71%)
นาหมื่น	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	729	2,281	-	10,362	13,372
		(100.00%)	(100.00%)		(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	16	28	-	18	62
		(2.19%)	(1.23%)		(0.17%)	(0.46%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	713	2,253	-	-	2,966
		(97.81%)	(98.77%)			(22.18%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ปอทะเลือ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	279 (100.00%)	926 (100.00%)	-	33,886 (100.00%)	35,091 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	18 (6.45%)	-	-	-	18 (0.05%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	261 (93.55%)	926 (100.00%)	-	-	1,187 (3.38%)
บ้านหลวง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	6,091 (100.00%)	7,432 (100.00%)	-	31,979 (100.00%)	45,502 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	204 (3.35%)	375 (5.05%)	-	65 (0.20%)	644 (1.42%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	5887 (96.65%)	7,057 (94.95%)	-	-	12,944 (28.45%)
ปัว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	22,532 (100.00%)	35,178 (100.00%)	-	73,494 (100.00%)	131,204 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	666 (2.96%)	4,646 (13.21%)	-	696 (0.95%)	6,008 (4.58%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	21,866 (97.04%)	30,532 (86.79%)	-	-	52,398 (39.94%)
ภูเพียง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	16,047 (100.00%)	38,834 (100.00%)	1,830 (100.00%)	78,089 (100.00%)	134,800 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	1,349 (8.41%)	2,556 (6.58%)	46 (2.51%)	166 (0.21%)	4,117 (3.05%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	14,698 (91.59%)	36,278 (93.42%)	-	-	50,976 (37.82%)
เมืองน่าน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	14,471 (100.00%)	38,899 (100.00%)	2,886 (100.00%)	147,589 (100.00%)	203,845 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	1,475 (10.19%)	4,344 (11.17%)	288 (9.98%)	1,618 (1.10%)	7,725 (3.79%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	12,996 (89.81%)	34,555 (88.83%)	-	-	47,551 (23.33%)
แม่จริม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	411 (100.00%)	3,762 (100.00%)	-	31,945 (100.00%)	36,118 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	33 (0.88%)	-	36 (0.11%)	69 (0.19%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	411 (100.00%)	3,729 (99.12%)	-	-	4,140 (11.46%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เวียงสา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	36,256 (100.00%)	68,070 (100.00%)	228 (100.00%)	312,100 (100.00%)	416,654 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	8,455 (23.32%)	6,816 (10.01%)	228 (100.00%)	622 (0.20%)	16,121 (3.87%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	27,801 (76.68)	61,254 (89.99%)	-	-	89,055 (21.37%)
สองแคว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	3,482 (100.00%)	-	69,132 (100.00%)	72,614 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	62 (0.09%)	62 (0.09%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	3,482 (100.00%)	-	-	3,482 (4.80%)
สันติสุข	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	5,910 (100.00%)	943 (100.00%)	659 (100.00%)	36,575 (100.00%)	44,087 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	117 (1.98%)	392 (41.57%)	1 (0.15%)	166 (0.45%)	676 (1.53%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	5,793 (98.02%)	551 (58.43%)	-	-	6,344 (14.39%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	158,517 (100.00%)	279,445 (100.00%)	9,429 (100.00%)	1,118,687 (100.00%)	1,566,078 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	14,233 (8.98%)	32,810 (11.74%)	684 (7.25%)	9,013 (0.81%)	56,740 (3.62%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	144,284 (91.02%)	246,635 (88.26%)	-	-	390,919 (24.96%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่จะปรับเปลี่ยนไปปลูกลำไย คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 38,012 ไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (S3+N) 27,701 ไร่ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 4 พื้นที่มีศักยภาพในการขยายการผลิตลำไย

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
เฉลิมพระเกียรติ	-	-	-	-	-	-
เขียงกลาง	2,731	1,299	4,030	4,307	32	4,339
ท่าวังผา	2,485	752	3,237	2,580	48	2,628
ทุ่งช้าง	683	433	1,116	3,061	-	3,061
นาน้อย	1,592	98	1,690	1,335	5	1,340
นาหมื่น	143	554	697	104	-	105
บ่อเกลือ	79	184	262	-	-	-
บ้านหลวง	1,660	749	2,409	163	6	169
ปัว	2,784	2,017	4,801	2,993	2	2,995
ภูเพียง	1,611	434	2,045	1,126	1	1,127
เมืองน่าน	5,531	1,115	6,646	4,339	40	4,379
แม่จริม	91	354	445	775	-	775
เวียงสา	7,049	2,681	9,730	6,577	143	6,720
สองแคว	-	76	76	-	-	-
สันติสุข	695	133	828	62	1	63
รวม	27,134	10,879	38,012	27,422	278	27,701

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกลำไยต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกลำไยในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่างๆ ได้ เช่น ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกลำไยในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกลำไยในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกลำไยซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกลำไยที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอเวียงสา อำเภอเมืองน่าน และภูเพียง

พื้นที่ปลูกลำไยในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกลำไยในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกลำไย เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่างและแหล่งน้ำ กระจายอยู่ในอำเภอเวียงสา อำเภอเขียงกลาง และอำเภอท่าวังผา

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกลำไย มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด

3.1 ผ้าย เป็นไม้พุ่ม ลำต้น มีสีน้ำตาลแดงอาจเป็นเหลี่ยม ใบเดี่ยว รูปไข่กว้าง ปลายใบแหลม ขอบใบหยัก 3-5 หยัก ฐานใบเป็นรูปหัวใจ ก้านใบค่อนข้างยาว ดอกเดี่ยว มีใบประดับ 5 กลีบติดกัน กลีบดอกสีเหลือง ผลกลมปลายยาวแหลม สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พื้นที่ดอน หรือที่ลุ่มไม่มีน้ำท่วมขัง ความสูงจากระดับน้ำทะเลไม่เกิน 1,000 เมตร ชอบดินร่วนเหนียว ดินเหนียว ดินร่วนทราย หรือดินทราย ในจังหวัดน่านปลูกมากในอำเภอเมือง อำเภอปัว และอำเภอท่าวังผา ปัจจุบันผ้าฝ้ายธรรมชาติเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น หลายคนจึงเปลี่ยนจากการปลูกข้าวโพดมาปลูกฝ้ายแทน ทำให้จังหวัดน่านยังคงมีฝ้ายธรรมชาติให้ได้ชมและให้ได้เก็บดอกฝ้ายมาปั่นทำเป็นเส้นฝ้าย ผ้าพื้นเมืองดั้งเดิมของน่าน ได้แก่ ผ้าพื้น ผ้าขาม้า ญะยาม ผ้าห่ม (ผ้าสาแสง หรือผ้าตาไก่ง) ผ้าลายคาดก่านแบบน่าน ผ้าขึ้นชื่อของจังหวัดน่านคือ “ผ้าขึ้นเมืองน่าน”

3.2 งาดำ เป็นพืชน้ำมันที่สำคัญทางเศรษฐกิจพืชหนึ่ง และมีแนวโน้มที่จะทวีความสำคัญขึ้นทุกปี เนื่องจากเป็นพืชที่มีศักยภาพในการผลิตและการตลาดสูง สามารถปลูกขึ้นง่าย ลงทุนน้อย ทนต่อสภาพความแห้งแล้งได้ดี เกษตรกรนิยมปลูกงาดำก่อนและหลังการทำนา หรือหลังจากการเก็บเกี่ยวพืชหลัก การปลูกงาดำมีทั้งในสภาพไร่และสภาพนา ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ของแต่ละท้องถิ่น เมล็ดงาและน้ำมันงามีคุณค่าทางด้านโภชนาการสูง เมล็ดงา ประกอบด้วย น้ำมัน โปรตีน คาร์โบไฮเดรต วิตามิน และแร่ธาตุต่าง ๆ ที่จำเป็นหลายชนิด ในเมล็ดงาจะมีน้ำมันงา ประมาณร้อยละ 47 - 60 มีกรดไขมันไม่อิ่มตัวสูง จึงเหมาะที่จะนำมาใช้บริโภค เพราะช่วยรักษาระดับโคเลสเตอรอลในร่างกาย ป้องกันไม่ให้เกิดหลอดเลือดแข็งตัวหรือเส้นเลือดอุดตัน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของโรคหัวใจขาดเลือด

3.3 ลิ้นจี่ เป็นผลไม้ที่อุดมไปด้วย วิตามิน และน้ำตาล ลิ้นจี่ที่ปลูกในจังหวัดน่านเป็นพันธุ์ฮวย ซึ่งเป็นพันธุ์ที่มีเกษตรกรชาวสวนทางภาคเหนือปลูกกันมากที่สุด เหตุผลที่มีผู้นิยมปลูกกันมากกว่า ลิ้นจี่พันธุ์อื่น คือ ติดผลเกือบทุกปี ผลโต สีชมพู ผลรูปไข่ รสอมหวาน จากข้อมูลสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน จังหวัดน่านมีพื้นที่ปลูกลิ้นจี่ที่สามารถเก็บผลผลิตได้ จำนวน 16,630 ไร่ มีพื้นที่ปลูกใน 14 อำเภอ พบการปลูกมากในพื้นที่ ตำบลเมืองจาง อำเภอภูเพียง ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน ตำบลภูคา ตำบลสะกาด อำเภอปัว ตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว และตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง

3.4 ส้มสีทองน่าน เป็นส้มสายพันธุ์ส้มเขียวหวานที่เพาะปลูกในจังหวัดน่าน จุดเด่นคือมีผิวเป็นสีทองเกลี้ยงมันวาว เปลือกบาง เนื้อมีเส้นใยน้อย ไม่ฉ่ำน้ำ ผลทรงแบน หัวและท้ายบวม รสชาติหวานอมเปรี้ยวเล็กน้อย สาเหตุที่ส้มสีทองน่านมีผิวเหลืองทองโดดเด่นกว่าส้มเขียวหวานที่ปลูกในท้องถิ่นอื่น ทั้งนี้เป็นผลของดินฟ้าอากาศ ที่ว่ากันว่าอุณหภูมิกลางวันและกลางคืนต่างกัน 8 องศาเซลเซียส เป็นเหตุให้ สาร “คาร์ทีนอยพิคเมนต์” ในเปลือกส้มเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีทอง กลายเป็นชื่อเรียก และเป็นของดีของจังหวัดน่าน นอกจากนี้ส้มสีทองเมืองน่านยังได้รับคัดเลือกเป็นสินค้าจีไอ หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications : GI)

3.5 มะม่วงทิพพานต์ มีพื้นที่เพาะปลูก จำนวน 23,090 ไร่ เนื้อที่ให้ผล 13,554 ไร่ ผลผลิตรวม 6,573,690 กิโลกรัมต่อปี โดยผลผลิตส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ขายให้แก่ผู้รวบรวมในท้องถิ่น ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 10 ขายให้โรงงานแปรรูป เพื่อเข้าสู่กระบวนการแปรรูปเป็นเมล็ดคกะเทาะเปลือก พื้นที่

ปลูกส่วนใหญ่ อยู่ในอำเภอนาหมื่น แม่จริม เมืองน่าน และสันติสุข ระยะเวลาเก็บเกี่ยว ช่วงเดือน กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม เป็นพืชที่ทนแล้ง ปลูกง่ายในสภาพอากาศชื้นและอบอุ่น น้ำไม่ท่วมขัง ซึ่งในช่วง 1-2 ปีแรก ก่อนให้ผลผลิต เกษตรกรอาจปลูกพืชไร่แซมเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และช่วยกำจัดวัชพืช

3.6 กาแฟ จังหวัดน่านถือเป็นอีกจังหวัดที่มีการปลูกกาแฟ และพัฒนาสายพันธุ์กันอย่างจริงจัง ถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้จังหวัดน่าน มีพื้นที่ปลูกเป็นอันดับ 3 ของแหล่งปลูกขนาดใหญ่ของประเทศ มีอัตราการเติบโตร้อยละ 10 ต่อปี ส่วนใหญ่ปลูกในพื้นที่ป่าและพื้นที่สูง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และทำให้มีชื่อเสียง โดยปี 2561 สร้างรายได้ให้จังหวัดประมาณ 382.5 ล้านบาท (ข้อมูลจากพาณิชย์จังหวัดและอุตสาหกรรมจังหวัดน่าน) ปัจจุบันพื้นที่ปลูกครอบคลุม 15 อำเภอ ปลูกมากที่สุดที่ อำเภอท่าวังผา อำเภอสองแคว และอำเภอบ่อเกลือ ตามลำดับ แบ่งเป็นพันธุ์อราบิก้า และพันธุ์โรบัสต้า

3.7 มะขามเปรี้ยวยักษ์ เป็นไม้ยืนต้นที่มีขนาดกลางจนถึงขนาดใหญ่ เปลือกต้นขรุขระ มีสีน้ำตาล ใบมีขนาดเล็ก ออกตามกิ่งก้านเป็นคู่ ดอก ออกตามปลายกิ่ง มีขนาดเล็ก ฝักมีลักษณะยาวหรือโค้งยาว ประมาณ 3-20 เซนติเมตร ใน 1 ฝัก มีเมล็ดตั้งแต่ 5-12 เมล็ด ลักษณะเมล็ดใหญ่แบน ฝักแก่ช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม เป็นพืชที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีกับดินทุกชนิด แม้สภาพดินบริเวณนั้นจะไม่มีควมอุดมสมบูรณ์ ปลูกเพื่อขายในลักษณะมะขามฝักแห้งซึ่งมีตลาดรองรับทั้งในท้องถิ่นและต่างจังหวัด และนำมาแปรรูปได้หลากหลาย เช่น มะขามแช่อิ่ม มะขามแก้ว มะขามคลุก เป็นต้น

3.8 พืชสมุนไพร ด้วยนโยบายของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนแนวคิด BCG (Bio-Circular-Green Economy) หรือ เศรษฐกิจชีวภาพในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ พืชสมุนไพรเป็นเรื่องหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจ เนื่องจากเป็นแหล่งของสารสำคัญที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น การแพทย์ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเครื่องสำอาง จึงสนับสนุนให้พืชสมุนไพรเป็นพืชทางเลือกในปี 2564 โดยดำเนินการภายใต้ตลาดนำการผลิต และหากทิศทางของตลาดสมุนไพรขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร มีรายได้และความมั่นคงในการดำรงชีพจากฐานข้อมูล Agri-Map Online จังหวัดน่านมีพื้นที่ศักยภาพที่สามารถส่งเสริมให้ปลูกพืชสมุนไพรได้หลายชนิด เช่น ขมิ้นชัน บัวบก และไพล เป็นต้น

ขมิ้นชัน เป็นพืชปลูกง่าย ชอบแสงแดดจัด และมีความชื้นสูง ชอบดินร่วนซุย มีการระบายน้ำดีไม่ชอบน้ำขัง เกษตรกรสามารถปลูกขมิ้นชันแซมในสวนเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ และมีรายได้ระหว่างรอการเติบโตของพืชเศรษฐกิจ โดยพื้นที่จังหวัดน่านมีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกขมิ้นชันที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) ประมาณ 171,899 ไร่

บัวบก เป็นพืชล้มลุกขนาดเล็ก มีอายุหลายปี ปลูกง่าย แตรากตามข้อใบ ชอบขึ้นในพื้นที่ชื้นแต่ไม่แฉะมาก โดยมากจะขึ้นตามใต้ต้นไม้ใหญ่ หรือท้องร่องในสวน และตามคันนา ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด หรือตัดแยกไหลที่มีต้นอ่อนและราก นำไปปลูกในที่ที่มีแสงแดดพอควรก็จะเจริญเติบโตได้ดี โดยพื้นที่จังหวัดน่าน มีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกบัวบกที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) ประมาณ 8,531 ไร่

โพล เป็นเจริญได้ดีในดินร่วนซุย ปลูกง่าย ดูแลง่าย สามารถปลูกแซมในแปลงพืชหลักได้ โดยพื้นที่จังหวัดน่าน มีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกบัวบกที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) ประมาณ 1,545 ไร่

4 แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ

4.1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) **พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ มีเนื้อที่ 2,569 ไร่ มีพื้นที่ปลูกอยู่ในเขตอำเภอปัว อำเภอเวียงสา อำเภอท่าวังผา อำเภอทุ่งช้าง อำเภอเชียงกลาง และอำเภอบ่อเกลือ ตามลำดับ ทั้งนี้โดยคณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการระบบน้ำ การจัดการดิน ปุ๋ย พันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศ การแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) เนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง ภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากราคาไม่ดีหรือประสบปัญหาโรคแมลงรบกวน และเกษตรกรต้องการเปลี่ยนชนิดพืชควรเปลี่ยนเป็นพืชไร่ เพื่อที่ว่าในอนาคตจะได้กลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้อีก

2) **พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ มีเนื้อที่ 36,884 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอเวียงสา อำเภอทุ่งช้าง อำเภอภูเพียง อำเภอนาน้อย อำเภอเมืองน่าน อำเภอเชียงกลาง อำเภอปัว อำเภอท่าวังผา อำเภอบ้านหลวง และกระจายตัวในพื้นที่เล็ก ๆ ในอำเภอสันติสุข อำเภอนาหมื่น อำเภอแม่จริม เกษตรกรยังคงปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างของดิน ในพื้นที่ดังกล่าวควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการระบบน้ำ เช่น ชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแม่นยำหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น ทั้งนี้หากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ราคาไม่ดีและต้องการปรับเปลี่ยนการผลิตควรเป็นพืชไร่ เพื่อที่ว่าในอนาคตยังสามารถกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ดั้งเดิมได้อีก

3) **พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ มีเนื้อที่ 191,162 ไร่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือหรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพ** หรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ เช่น ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง เป็นต้น ถ้าในอนาคตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ราคาดี เกษตรกรอาจกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้เหมือนเดิม แต่หากเป็นไม้ผล/ไม้ยืนต้น การกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อาจเป็นเรื่องยาก ดังนั้นอาจส่งเสริมในเรื่องของการทำเกษตรรูปแบบอื่น เช่น ทำการเกษตรแบบผสมผสาน แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาต้นทุนการผลิตและการตลาดร่วมด้วย

4.2 ข้าว

1) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ 60,919 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอปัว อำเภอเชียงกลาง อำเภอเวียงสา อำเภอเมืองน่าน อำเภอนาน้อย อำเภอท่าวังผา อำเภอทุ่งช้าง อำเภอสันติสุข อำเภอภูเพียง อำเภอบ่อเกลือ ทั้งนี้คณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การจัดการดิน ปุ๋ย พันธุ์ข้าว โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศการแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และ GAP และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง การปลูกพืชหลังนาจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน

2) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่มากถึง 98,990 ไร่ พบมากอยู่ในเขตอำเภอท่าวังผา อำเภอเวียงสา อำเภอเมืองน่าน อำเภอภูเพียง อำเภอบ้านหลวง อำเภอปัว อำเภอนาน้อย อำเภอเชียงกลาง อำเภอสันติสุข อำเภอนาหมื่น อำเภอแม่จริม และกระจายตัวในพื้นที่เล็ก ๆ ใน อำเภอทุ่งช้าง อำเภอบ่อเกลือ เป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกข้าวได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาขาดน้ำในบางช่วงของการเพาะปลูก ควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ เช่น ชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแม่นยำหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากข้าวราคาไม่ดีและต้องการปรับเปลี่ยนการผลิตควรเป็นพืชไร่ เพื่อที่ว่าในอนาคตยังสามารถกลับมาทำนาได้อีก

3) **พื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ประมาณ 56,368 ไร่ ซึ่งประสบปัญหาซ้ำซากน้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพ** หรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าว โดยมาปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ เช่น อ้อยโรงงาน มัน

สำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ในอนาคตข้าวราคาดี เกษตรกรอาจกลับมาปลูกข้าวได้เหมือนเดิม แต่หากเป็นไม้ผลหรือไม้ยืนต้น การกลับมาปลูกข้าวอาจเป็นเรื่องยาก ดังนั้นอาจส่งเสริมในเรื่องของการทำเกษตรรูปแบบอื่น เช่น เกษตรผสมผสาน

4.3 ยางพารา

1) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 1,742 ไร่ พบกระจายตัวในพื้นที่เล็ก ๆ อยู่ในเขตอำเภอทุ่งช้าง อำเภอเชียงกลาง อำเภอเวียงสา อำเภอปัว และอำเภอสันติสุข ตามมาตรการยุทธศาสตร์ยางพาราระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560- 2579) เน้นให้มีการเพิ่มผลผลิตยางพาราต่อไร่ต่อปี ภายในปี 2579 นั้น ควรมีการจัดการที่เหมาะสมในเรื่องต่างๆ ได้แก่ การคัดเลือกพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และต้านทานโรค การปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ยที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ การปลูกพืชแซมและพืชคลุมดินให้เหมาะสมเพราะมีผลต่อการเจริญเติบโตของยางพารา การบำรุงรักษา การใส่ปุ๋ยการตัดแต่งกิ่ง และเทคนิคการกรีดยางให้มีปริมาณน้ำยางสูงมีคุณภาพและตรงตามมาตรฐานเน้นการพัฒนาการตลาดในพื้นที่ เช่น จัดตั้งจุดรับซื้อ โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง และส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็ง มีการบริหารงานแบบมืออาชีพและสามารถถ่ายทอดกิจการให้กับคนรุ่นใหม่

2) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 44,509 ไร่ กระจายตัวอยู่เกือบทุกอำเภอของจังหวัดน่าน ยกเว้นในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ เป็นพื้นที่ปลูกยางพาราที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกยางพาราได้ผลดี ควรสนับสนุนให้มีการเพิ่มผลผลิตยางพารา โดยเน้นการจัดการที่เหมาะสมในเรื่องต่างๆ เช่นเดียวกันกับพื้นที่เหมาะสมสูง โดยเฉพาะการปรับปรุงบำรุงดิน เน้นการพัฒนาการตลาดในพื้นที่ เช่น จัดตั้งจุดรับซื้อ โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลางให้มากขึ้น โค่นยางพาราที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปี และปลูกยางพาราทดแทนในพื้นที่เดิม และมีการพัฒนาตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายให้มากขึ้น โดยเน้นการแปรรูปยาง หรือไม้ยางพาราเพิ่มมากขึ้นซึ่งอาจเน้นจากชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นที่ต้นแบบ

3) **พื้นที่ปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกยางพาราอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยส่งเสริมให้มีการโค่นยางพาราที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปี และหาพืชอื่นทดแทน เช่น ส่งเสริมให้ปลูกไม้ผล มะพร้าว ไม้หววน มันสำปะหลัง ยาสูบ แตงโม พืชไร่ และพืชผักต่างๆ ทดแทน ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตพืชผัก บริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น และจัดหาตลาดให้กับเกษตรกร โดยเริ่มจากตลาดชุมชน

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพ** หรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารา แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกยางพารา พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง เป็นต้น ในส่วนนี้ภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจถึงสถานการณ์ด้านการเกษตรในปัจจุบัน

โดยเฉพาะยางพาราเป็นพืชที่มีนโยบายลดพื้นที่ปลูกเนื่องจากมีปริมาณผลผลิตมากส่งผลให้ราคาตกต่ำ แต่ในอนาคตถ้าราคาดีและตลาดมีความต้องการเพิ่มมากขึ้นอาจอาจสนับสนุนให้เกษตรกรกลับมาปลูกยางพาราในพื้นที่ดังกล่าว

4.4 ลำไย

1) **พื้นที่ปลูกลำไยที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกลำไยอยู่ มีเนื้อที่ 14,233 ไร่ พบมากอยู่ในเขตอำเภอเวียงสา อำเภอเมืองน่าน อำเภอภูเพียง อำเภอท่าวังผา และกระจายตัวในพื้นที่เล็ก ๆ ในอำเภอเชียงกลาง อำเภอปัว อำเภอบ้านหลวง อำเภอทุ่งช้าง อำเภอสันติสุข อำเภอปอเกลือ อำเภอนาหมื่น อำเภอนาน้อย ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิตลำไยที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การจัดการดิน ปุ๋ย พันธุ์ลำไย โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศการแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) จะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน

2) **พื้นที่ปลูกลำไยที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกลำไยอยู่ มีเนื้อที่ 32,810 ไร่ พบมากอยู่ในเขตอำเภอเวียงสา อำเภอเชียงกลาง อำเภอท่าวังผา อำเภอปัว อำเภอเมืองน่าน อำเภอภูเพียง อำเภอทุ่งช้าง และกระจายตัวในพื้นที่เล็ก ๆ ใน อำเภอสันติสุข อำเภอบ้านหลวง อำเภอนาน้อย อำเภอแม่จริม และอำเภอนาหมื่น เกษตรกรยังคงปลูกลำไยได้ผลดี น้ำเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเจริญเติบโตของลำไยการผลิตลำไยเพื่อให้ได้คุณภาพต้องมีย้ำน้ำในปริมาณที่เพียงพอตลอดฤดูกาล นอกจากนี้ควรทำการศึกษาคุณสมบัติของน้ำและวิธีการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสำหรับการผลิตลำไยการสนับสนุนด้านการชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน

3) **พื้นที่ปลูกลำไยที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกลำไยอยู่ มีเนื้อที่ 9,697 ไร่ ซึ่งประสบปัญหาขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดินสนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม เป็นการสร้างรายได้ และผลิตอาหารเพื่อบริโภค

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพ** หรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกลำไย แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกลำไย โดยหันมาปลูกข้าวและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แทน สร้างความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการบริหารจัดการพื้นที่ และการปรับปรุงบำรุงดินไม่ให้เกิดโรคราน้ำค้าง เกษตรกรมีความมั่นใจมากกว่าการปลูกลำไย แต่ในอนาคตเกษตรกรสามารถกลับมาปลูกลำไยหรือทำการเกษตรแบบผสมผสานได้อีก

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2556. ขอบเขตการปกครอง. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมการปกครอง. 2563. ข้อมูลสถิติประชากร. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมชลประทาน. 2564. พื้นที่ชลประทาน พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2561. การใช้ที่ดินจังหวัดน่าน พ.ศ. 2561 (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2563. ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร พ.ศ. 2563. (ไฟล์ข้อมูล).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2564. ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดน่าน

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	
1	เฉลิมพระเกียรติ	ขุนน่าน	
2		ห้วยโก๋น	
3	เชียงกลาง	เชียงกลาง	
4		เชียงคาน	
5		เปือ	
6		พญาแก้ว	
7		พระธาตุ	
8		พระพุทธบาท	
9		ท่าวังผา	จอมพระ
10			ตาลชุม
11	ท่าวังผา		
12	ป่าคา		
13	ผาตอ		
14	ผาทอง		
15	ยม		
16	ริม		
17	ศรีภูมิ		
18	แสนทอง		
19	ทุ่งช้าง	งอบ	
20		ทุ่งช้าง	
21		ปอน	
22		และ	
23	น่าน้อย	เชียงของ	
24		น่าน้อย	
25		น้ำตก	
26		บัวใหญ่	
27		ศรีสะเกษ	
28		สถาน	
29		สันทะ	
30	นาหมื่น	นาทะนุง	
31		บ่อแก้ว	
32		ปิงหลวง	
33		เมืองลี	

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	
34	บ่อเกลือ	ดงพญา	
35		บ่อเกลือใต้	
36		บ่อเกลือเหนือ	
37		ภูฟ้า	
38	บ้านหลวง	บ้านพี	
39		บ้านฟ้า	
40		ป่าคาหลวง	
41		สวด	
42		ปัว	แกง
43	เจดีย์ชัย		
44	ไชยวัฒนา		
45	ปัว		
46	ป่ากลาง		
47	ภูคา		
48	วรนคร		
49	ศิลาเพชร		
50	ศิลาแลง		
51	สกาต		
52	สถาน		
53	อวน		
54	ภูเพียง		ท่าน้ำ
55			นาบึง
56			น้ำเกียน
57			น้ำแก่น
58		ฝายแก้ว	
59		ม่วงตึ๊ด	
60		เมืองจ๋าง	
61		เมืองน่าน	กองควาย
62	ไชยสถาน		
63	ตุ้มใต้		
64	ถ้ำตอง		
65	นาซาว		
66	โนนเวียง		

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
67	เมืองน่าน (ต่อ)	บ่อ
68		บ่อสวก
69		ผาสิงห์
70		เรือง
71		สะเนียน
72	แม่จริม	น้ำปาย
73		น้ำพาง
74		แม่จริม
75		หนองแดง
76		หมอเมือง
77	เวียงสา	กลางเวียง
78		ซึ้ง
79		จอมจันทร์
80		ตาลชุม
81		ทุ่งศรีทอง
82		นาเหลียง
83		น้ำบัว
84		น้ำมวบ
85		ปงสนุก
86		แม่ชะนิง
87		แม่สา
88		แม่สาคร
89		ยาบหัวนา
90		สำน
91		สำนนาหนองใหม่
92	ไทรน่าน	
93	อายนาลัย	
94	สองแคว	ชนแดน
95		นาไร่หลวง
96		ยอด
97	สันติสุข	คูพงษ์
98		ป่าแควหลวง
99		พงษ์
รวม	15	99

ที่มา: กรมการปกครอง, 2556

ชุดดิน	เชียงใหม่	Series Cm	กลุ่มชุดดินที่ 38
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชัน 1-5 %		
ภูมิสัณฐาน	สันดินริมน้ำของที่ราบน้ำท่วมถึง		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ดีปานกลางถึงดี		
สภาพซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินสีส้มมาก ที่มีการสลับชั้นของเนื้อดินต่างๆ เนื่องจากการทับถมเป็น ประจำของตะกอนน้ำพาเมื่อมีน้ำท่วมล้นฝั่ง ดินบนเป็นดินร่วนหรือดินร่วน ปนทรายแป้งหรือดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนเทา ปฏิกริยาดิน เป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนปนทรายแป้ง สีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนเหลืองหรือน้ำตาลปน เทา มีจุดประสีน้ำตาลแก่ ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 6.0-6.5) ปกติจะพบเกลือดีไมกาตลอดชั้น		
ข้อจำกัด	ในฤดูฝนอาจมีน้ำท่วมป่าและแช่ขัง		
ข้อเสนอแนะ	ปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้อินทรีย์วัตถุ และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อ เพิ่มผลผลิต		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกลเปลี่ยนแปลง แคตไอออน	ความอิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัสที่ เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่ เป็นประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	สูง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	สูง	ปานกลาง
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 1 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินเชียงใหม่

ชุดดิน	น่าน	Series Na	กลุ่มชุดดินที่ 7
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-2 %		
ภูมิสัณฐาน	ตะพักลำน้ำ		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ค่อนข้างเลว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ช้า	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้า	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกลับมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแฉะ ดินร่วนเหนียวปนทรายแฉะ หรือดินร่วนปนดินเหนียว สีเทาปนแดงหรือปนชมพู มีจุดประสีน้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลปนเหลือง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกลาง (pH 5.0-7.0) ดินล่างเป็นดินเหนียวปนทรายแฉะ ดินเหนียว สีเทาปนแดง มีจุดประสีน้ำตาลแก่หรือน้ำตาลปนเหลืองหรือแดง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นด่างปานกลาง (pH 6.0-8.0)		
ข้อจำกัด	ดินแน่นเนื่องจากมีอนุภาคทรายแฉะมาก ข้าวอาจแตกกอได้น้อย		
ข้อเสนอแนะ	ควรไถพรวนให้ลึกและปรับปรุงดินโดยใช้อินทรีย์วัตถุ ปรับปรุงบำรุงดินโดยอินทรีย์วัตถุและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต ในพื้นที่ชลประทาน นอกฤดูทำนาอาจปลูกพืชไร่หรือพืชผัก ซึ่งจะต้องยกร่องและปรับปรุงสภาพดินให้ร่วนซุยและระบายน้ำดีขึ้น โดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่ เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง
	50-100	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง
	100-150						

ภาพที่ 2 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินน่าน

ชุดดิน	วังสะพุง	Series Ws	กลุ่มชุดดินที่ 55
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นเนินเขา มีความลาดชัน 1-35 %		
ภูมิสัณฐาน	ลานตะพัก เขิงเขา เนินเขา หรือบริเวณพื้นที่เหลือค้ำจากการกัดกร่อน		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนัก ของหินตะกอนเนื้อละเอียดหรือหินในกลุ่มและหินที่แปรสภาพ		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลางถึงเร็ว	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกลับปานกลาง ดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว สีน้ำตาลเข้มถึงน้ำตาลปนเทาเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่างตอนบนเป็นดินเหนียว สีแดงปนเหลืองถึงแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดปานกลาง (pH 5.5-6.0) ตอนล่างเป็นดินเหนียวมีเศษหินปะปนหนาแน่น และส่วนใหญ่พบชั้นหินพื้นภายในความลึก 100 เซนติเมตร สีน้ำตาลปนแดงหรือน้ำตาลปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง (pH 5.5-7.0)		
ข้อจำกัด	สภาพพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ดินเกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย		
ข้อเสนอแนะ	ปรับปรุงบำรุงดินและใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น จัดระบบการปลูกพืชและระบบอนุรักษ์ดินและน้ำให้เหมาะสมกับสภาพความลาดชันของพื้นที่		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความอิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัสที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของ ดิน
	0-25	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	สูง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	สูง	ปานกลาง
	50-100	ต่ำ	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	สูง	ปานกลาง

ภาพที่ 3 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินวังสะพุง

ชุดดิน	ลี้	Series Li	กลุ่มชุดดินที่ 47
สภาพพื้นที่	ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงเป็นเนินเขา มีความลาดชัน 2-35 %		
ภูมิสัณฐาน	ลานตะพัก เขิงเขา เนินเขา หรือบริเวณพื้นที่ที่เหลื่อค้ำจากการกัดกร่อน		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนัก ของหินตะกอนเนื้อละเอียดหรือหินในกลุ่มและหินที่แปรสภาพ		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลางถึงเร็ว		
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินต้นหรือต้นมากถึงชั้นเศษหินหนาแน่น ดินบนเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทรายแป้งหรือดินร่วนปนดินเหนียวปนเศษหิน สีน้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลปนแดงเข้ม ปฏิกิริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่างเป็นดินเหนียวปนเศษหินหนาแน่นมาก สีแดงปนเหลืองหรือเหลืองปนแดง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ชั้นหินพื้นที่กำลังสลายตัวพบตั้งแต่ระดับต้นถึงลึกปานกลาง		
ข้อจำกัด	เป็นดินต้นถึงชั้นเศษหินหนาแน่น พื้นที่ที่มีความลาดชันสูง		
ข้อเสนอแนะ	จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมโดยใช้วิธีพืช เพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดินและเพิ่มผลผลิตพืชโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี พื้นที่ลาดชันสูงไม่ควรนำมาใช้เพาะปลูก ควรให้คงสภาพป่าหรือฟื้นฟูสภาพป่า		

ภาพที่ 4 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินลี้

ชุดดิน	เซียงของ	Series Cg	กลุ่มชุดดินที่ 29
สภาพพื้นที่	ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงเป็นเนินเขา มีความลาดชัน 2-35 %		
ภูมิสัณฐาน	พื้นที่เหลือค้ำจากการกัดกร่อน		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การสลายตัวผุพังอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาในระยะทางไม่ไกลนักของหินอัคนีที่เป็นกลางหรือเป็นด่างพวกแอนดีไซต์และบะซอลต์		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงเร็ว การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลางถึงเร็ว		
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินเหนียว ร่วนซุย ลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง สีน้ำตาลปนแดงเข้มถึงน้ำตาลปนแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ดินล่างเป็นดินเหนียว สีแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดปานกลาง (pH 5.5-6.0)		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการขาดน้ำเล็กน้อยถึงปานกลางหากฝนทิ้งช่วง พื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ดินจะถูกชะล้างพังทลายได้ง่าย		
ข้อเสนอแนะ	เพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดินและเพิ่มผลผลิตพืชโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีหาแหล่งน้ำสำรอง โดยเฉพาะพื้นที่ปลูกไม้ผล จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมโดยใช้วิธีพืชหรือวิธีกล หรือทั้งสองวิธีร่วมกัน		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน	ความอิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
							

ภาพที่ 5 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินเซียงของ

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่ชลประทานจังหวัดน่านจำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ	พื้นที่ (ไร่)	ตำบล	พื้นที่ (ไร่)
เขียงกลาง	1,755	เขียงคาน	17
		พญาแก้ว	1,738
ท่าวังผา	329	ยม	329
น่าน้อย	5,173	เขียงของ	594
		น่าน้อย	3,033
		ศรีษะเกษ	1,546
		แก่ง	428
ปัว	12,191	เจดีย์ชัย	4
		ไชยวัฒนา	4,746
		ปัว	1,233
		ศิลาเพชร	2,141
		สถาน	3,639
ภูเพียง	3,650	ฝายแก้ว	3,337
		ม่วงดีด	313
เมืองน่าน	7,888	ไชยสถาน	3,877
		คูใต้	679
		ถืมตอง	1,850
		ผาสิ่งห้	1,185
		สะเนียน	297
เวียงสา	12,374	กลางเวียง	8,357
		น้ำปัว	55
		ปงสนุก	2,835
		แม่สา	1,111
สันติสุข	2,559	สำน	16
		คูพงษ์	554
		ป่าแลวหลวง	936
		พงษ์	1,069
รวม	45,919		45,919

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 3 ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดน่าน

หน่วย: ล้าน ลบ.ม.

ลำดับที่	อ่างเก็บน้ำ	ประเภทอ่าง	อำเภอ	ตำบล	ระดับน้ำ ต่ำสุด	ระดับน้ำ เก็บกัก
1	อ่างเก็บน้ำน้ำแหง	กลาง	น่าน้อย	น่าน้อย	2.87	13
2	อ่างเก็บน้ำห้วยแฮต	กลาง	ภูเพียง	ฝายแก้ว	0.54	5
3	อ่างเก็บน้ำน้ำพงษ์	กลาง	สันติสุข	พงษ์	0.365	1.486
4	อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำฮิ	กลาง	เวียงสา	ปงสนุก	0.4	6
รวม					4.175	25.486

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 4 พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
เชียงใหม่	12,554	สันทราย	1,843
เชียงใหม่	1,049	นาหมื่น	5,061
เปือย	5,871	นาทราย	864
พญาแก้ว	504	บ่อแก้ว	1,485
พระธาตุ	1,039	ปิงหลวง	1,177
พระพุทธบาท	4,091	เมืองลี	1,535
ท่าวังผา	65,628	บ่อเกลือ	197
จอมพระ	17,622	บ่อเกลือเหนือ	197
ตาลชุม	4,925	บ้านหลวง	35,406
ท่าวังผา	3,556	บ้านพี	12,285
ป่าคา	2,730	บ้านฟ้า	9,673
ผาตอ	3,316	ป่าคาหลวง	6,689
ผาทอง	9,418	สวด	6,759
ยม	5,503	ปัว	30,243
ริม	1,283	แก่ง	37
ศรีภูมิ	4,852	เจดีย์ชัย	10,121
แสนทอง	12,423	ปัว	5,194
ทุ่งช้าง	9,835	ป่ากลาง	3,624
งอบ	397	วรรณคร	276
ทุ่งช้าง	1,437	ศิลาเพชร	729
ปอน	5,595	ศิลาแลง	585
และ	2,406	อวน	9,677
น่าน้อย	51,731	ภูเพียง	29,447
เชียงใหม่	4,937	นาปัง	1,317
น่าน้อย	7,451	น้ำเกียน	2,413
น้ำตก	13,474	น้ำแก่น	1,997
บัวใหญ่	12,624	ฝายแก้ว	13,638
ศรีสะเกษ	8,397	ม่วงดี	240
สถาน	3,005	เมืองจ๋าง	9,842

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
เมืงน่าน	74,983	ตาลชุม	2,824
กองควาย	2,447	ทุ่งศรีทอง	20,047
ไชยสถาน	3,088	นาเหลียง	1,142
คูใต้	9,616	น้ำบัว	10,232
ถืมตอง	1,894	น้ำมวบ	404
นาซาว	7,624	ปงสนุก	10,240
บ่อ	6,739	แม่สา	8,599
บ่อสวก	13,396	แม่สาคร	14,926
ผาสิงห์	5,693	ยาบหัวนา	4,455
เรือง	8,612	ส้าน	5,851
สะเนี่ยน	15,874	ส้านนาหนองใหม่	673
แม่จริม	13,808	ไหล่น่าน	7,490
น้ำปาย	1,730	อ่ายนาไลย	9,924
น้ำพาง	4,009	สองแคว	1,998
แม่จริม	7,135	ชนแดน	1,780
หนองแดง	259	ยอด	218
หมอเมือง	675	สันติสุข	19,906
เวียงสา	107,525	ดู่พงษ์	4,285
กลางเวียง	516	ป่าแลวหลวง	10,896
ซิ่ง	3,323	พงษ์	4,725
จอมจันทร	6,879		

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th/>, 2564

ตารางผนวกที่ 5 กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดน่าน

ลำดับ	กิจกรรมการเกษตร	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)
1	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	32,541	573,122
2	ข้าวนาปี	58,950	338,367
3	ยางพารา	20,024	248,958
4	มันสำปะหลังโรงงาน	5,946	66,466
5	ลำไย	13,868	65,726
6	มะม่วงหิมพานต์	5,959	38,835
7	ไม้สัก	6,756	38,774
8	มะม่วง	4,254	21,083
9	ข้าวนาปรัง	3,513	15,418
10	ลิ้นจี่	2,148	14,116
11	มะขาม	2,902	12,818
12	เงาะ	2,855	12,798
13	กาแฟ	1,534	8,206
14	ไผ่	2,203	7,748
15	ปาล์มน้ำมัน	1,133	5,426
16	ส้มเขียวหวาน	783	3,734
17	ถั่วเหลือง	948	3,527
18	มะนาว	1,170	3,521
19	ไม้ผลอื่นๆ	668	2,864
20	มะแขว่น	268	1,894
21	โกโก้	556	1,716
22	กล้วยน้ำว้า	839	1,713
23	ไม้ยืนต้นอื่นๆ	415	1,597
24	ฟักทอง	317	1,436
25	อื่นๆ	8,953	20,922

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563

ตารางผนวกที่ 6 ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดน่าน

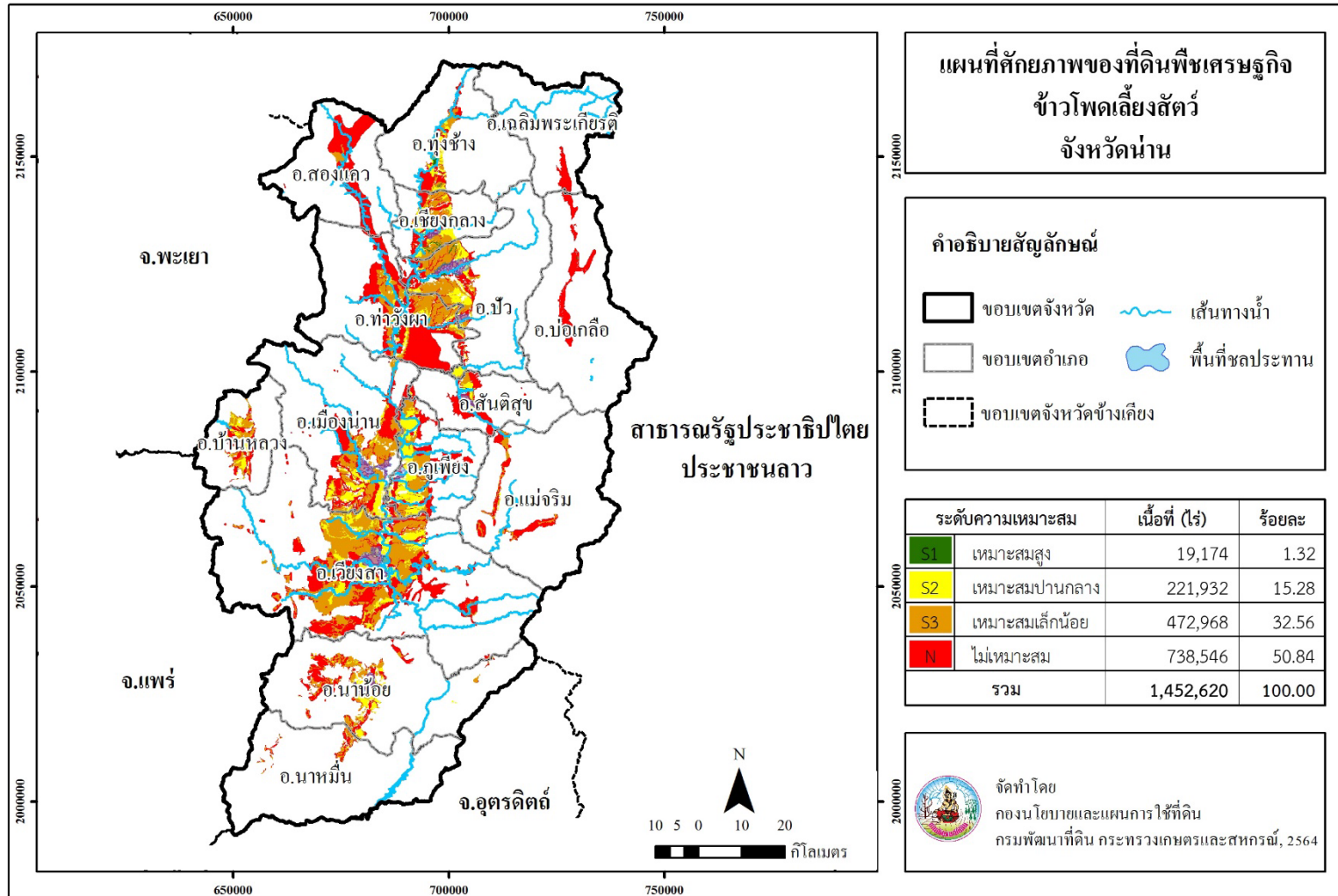
ลำดับ	ชนิด	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ
1	มะแขว่น	269	2,817.95	ท่าวังผา นาหมื่น บ่อเกลือ เมืองน่าน เวียงสา สองแคว
2	กฤษณา	13	113.49	น่าน้อย นาหมื่น บ่อเกลือ เมืองน่าน แม่จริม สองแคว สันติสุข
3	ขมิ้นชัน	4	56.85	บ่อเกลือ เมืองน่าน สองแคว
4	กระชายดำ	4	55.50	ทุ่งช้าง แม่จริม
5	พริกไทย	5	49.75	น่าน้อย บ่อเกลือ เมืองน่าน แม่จริม สองแคว
6	ไพล	5	47.01	น่าน้อย เมืองน่าน แม่จริม สันติสุข
7	บุก	2	40.00	เวียงสา สองแคว
8	ตะไคร้หอม	3	26.33	น่าน้อย เมืองน่าน
9	อัญชัน	1	3.39	เมืองน่าน
10	คราม	1	0.34	ทุ่งช้าง
11	สมุนไพรอื่นๆ	6	25.01	นาหมื่น ภูเพียง เมืองน่าน สองแคว
รวม		35	3,235.62	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564

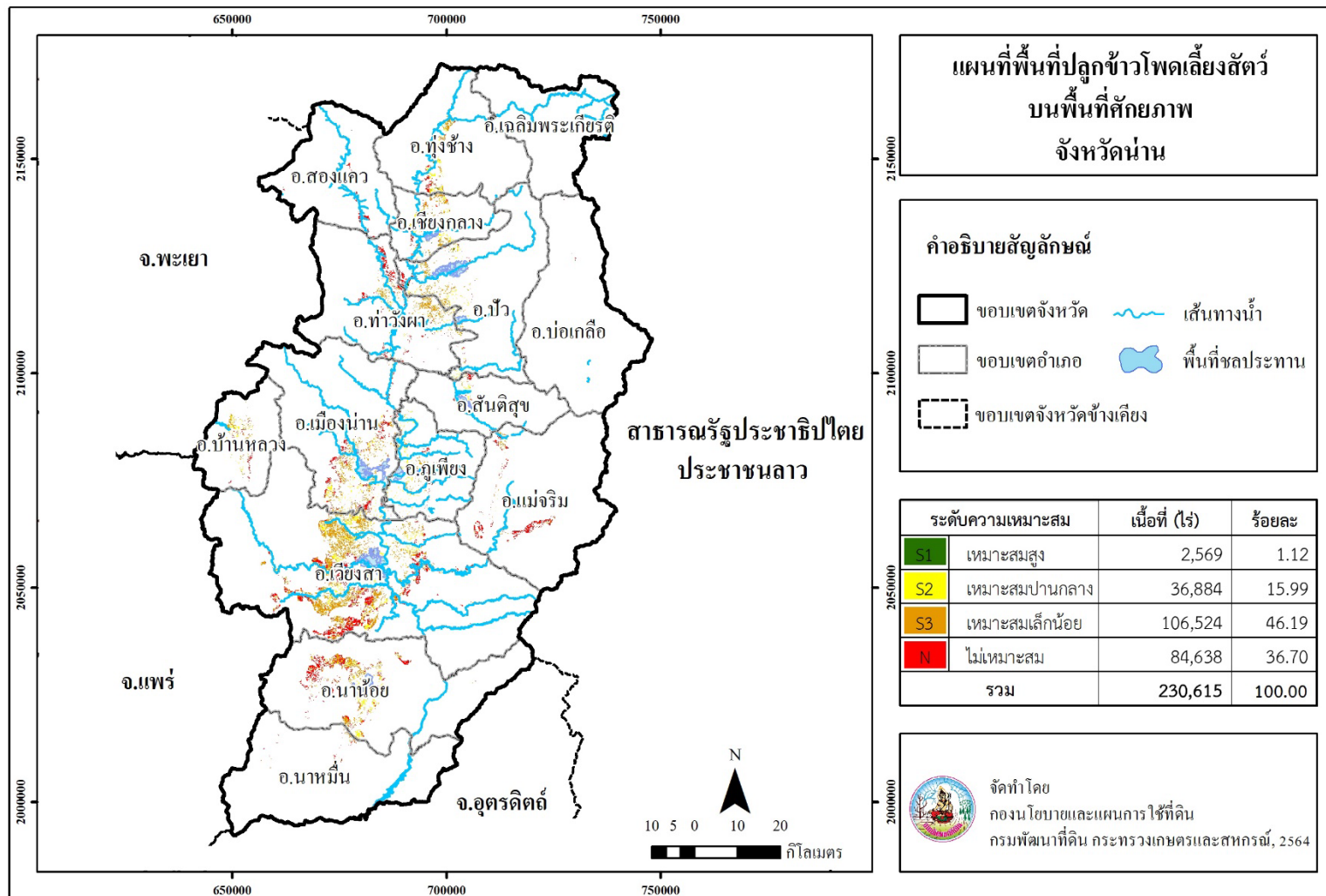
ตารางผนวกที่ 7 โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่จังหวัดน่าน

โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อ และสหกรณ์การเกษตร	จำนวน (แห่ง)	โรงงานด้านเกษตร	จำนวน (แห่ง)
ลานตากและแหล่งรับซื้อทาง การเกษตร	9	โรงงานด้านการเกษตรอื่นๆ ที่ เกี่ยวข้อง	22
สหกรณ์การเกษตร	44	โรงสีขนาดเล็ก	1
โรงงานอบพืชผลทางการเกษตร	2		
โรงงานผลิตมันเส้น	2		
โรงงานผลิตอาหารสัตว์	1		
รวม	58	รวม	23

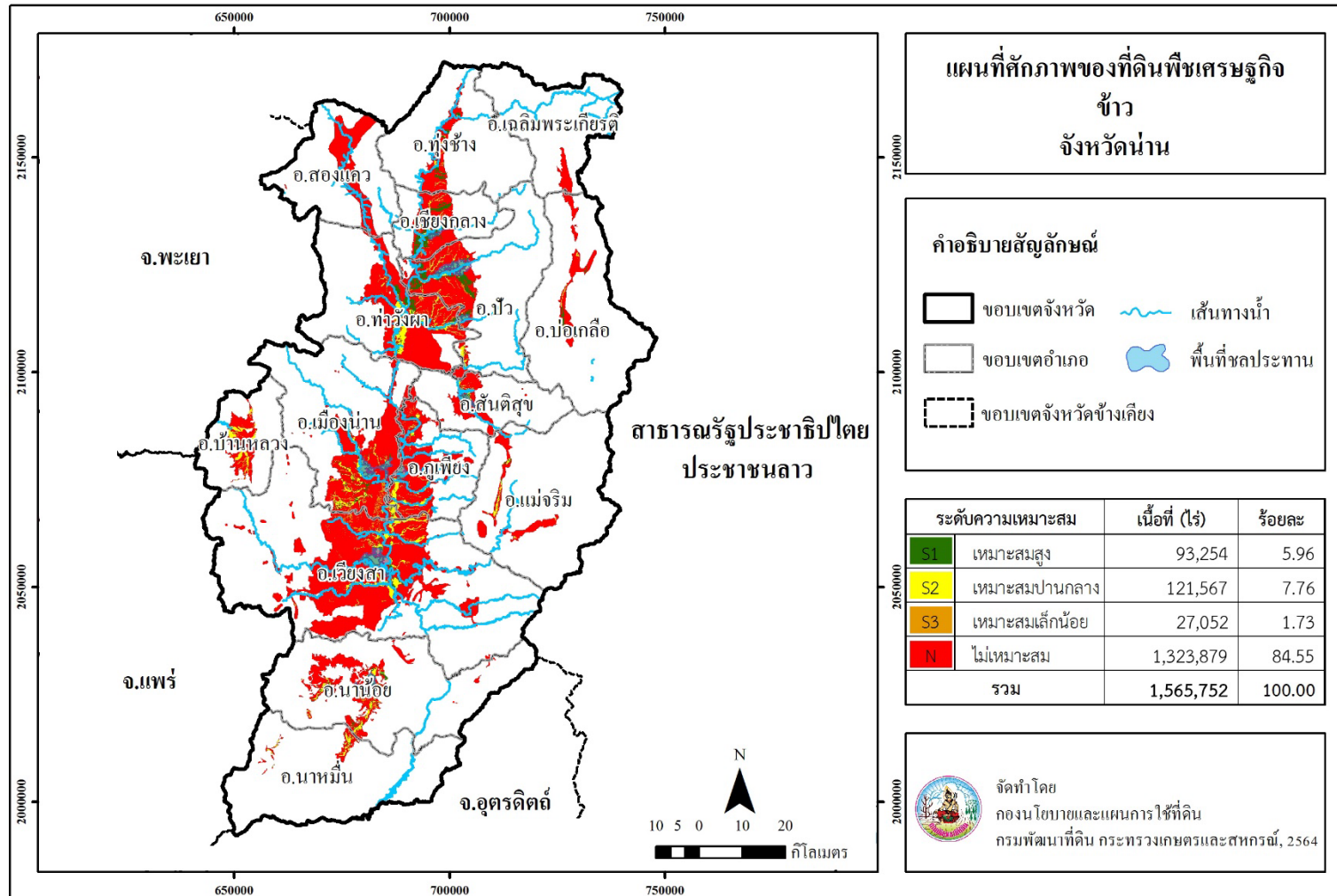
ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th/>, 2564

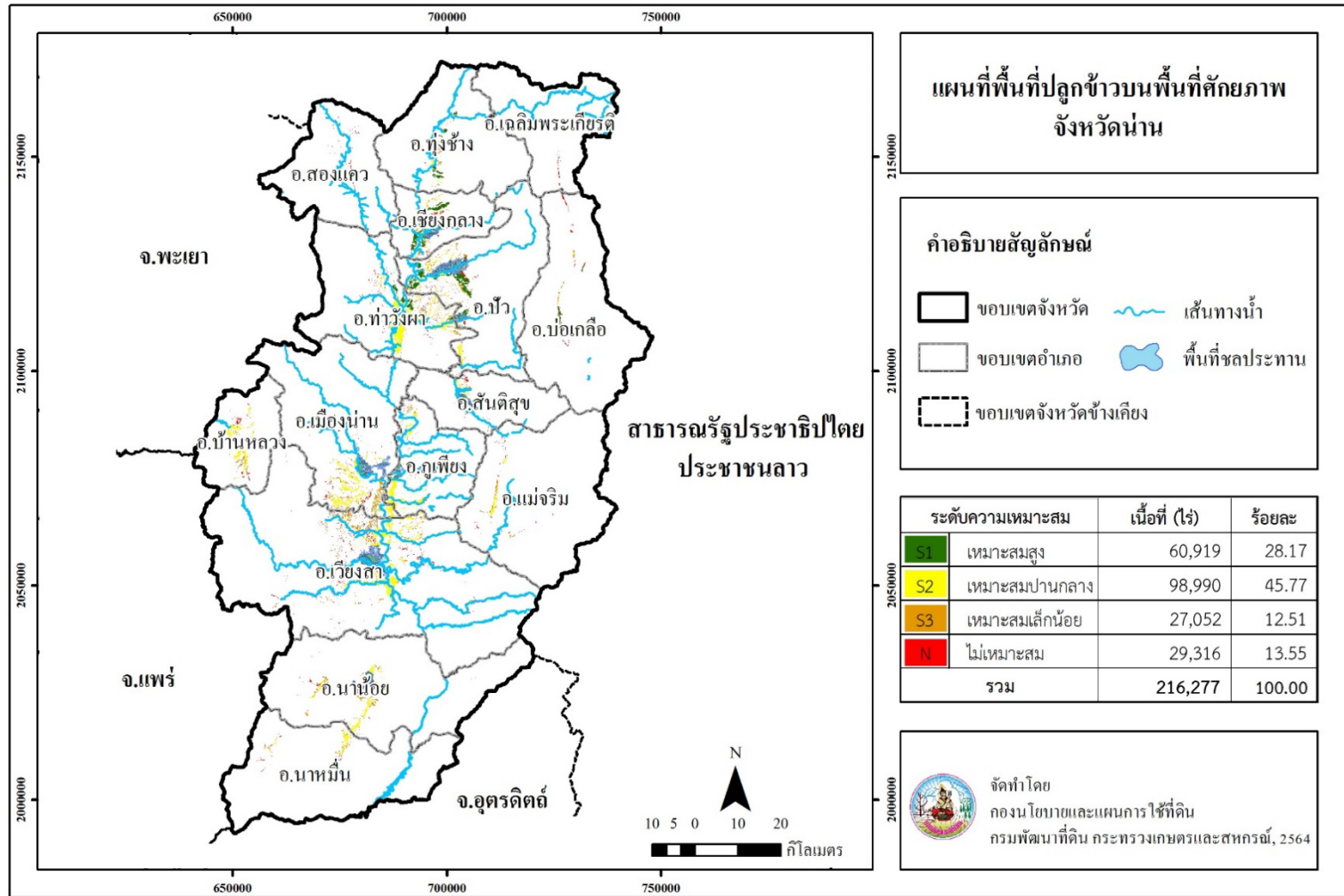
ภาพที่ 6 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดน่าน

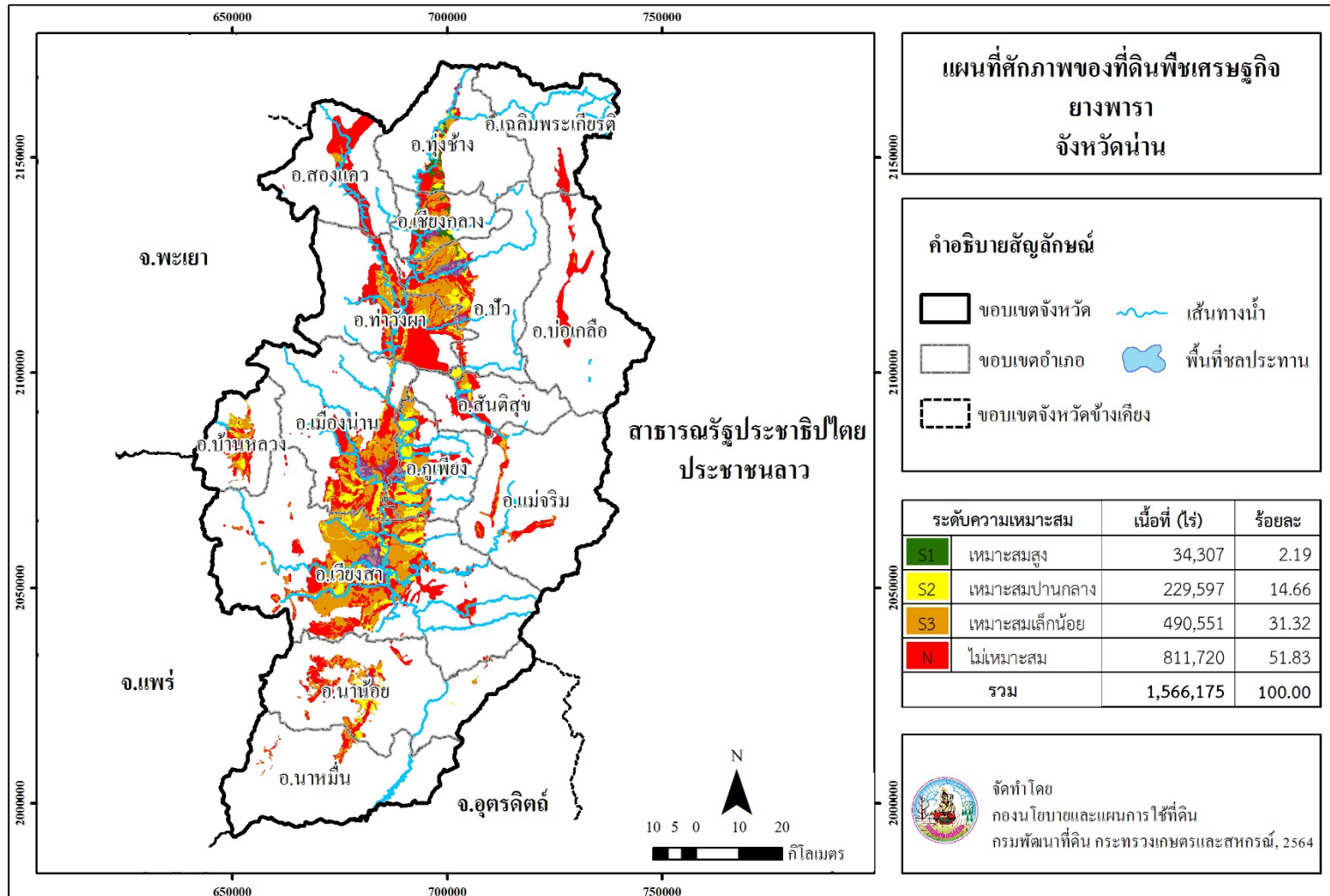
ภาพที่ 7 พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดน่าน

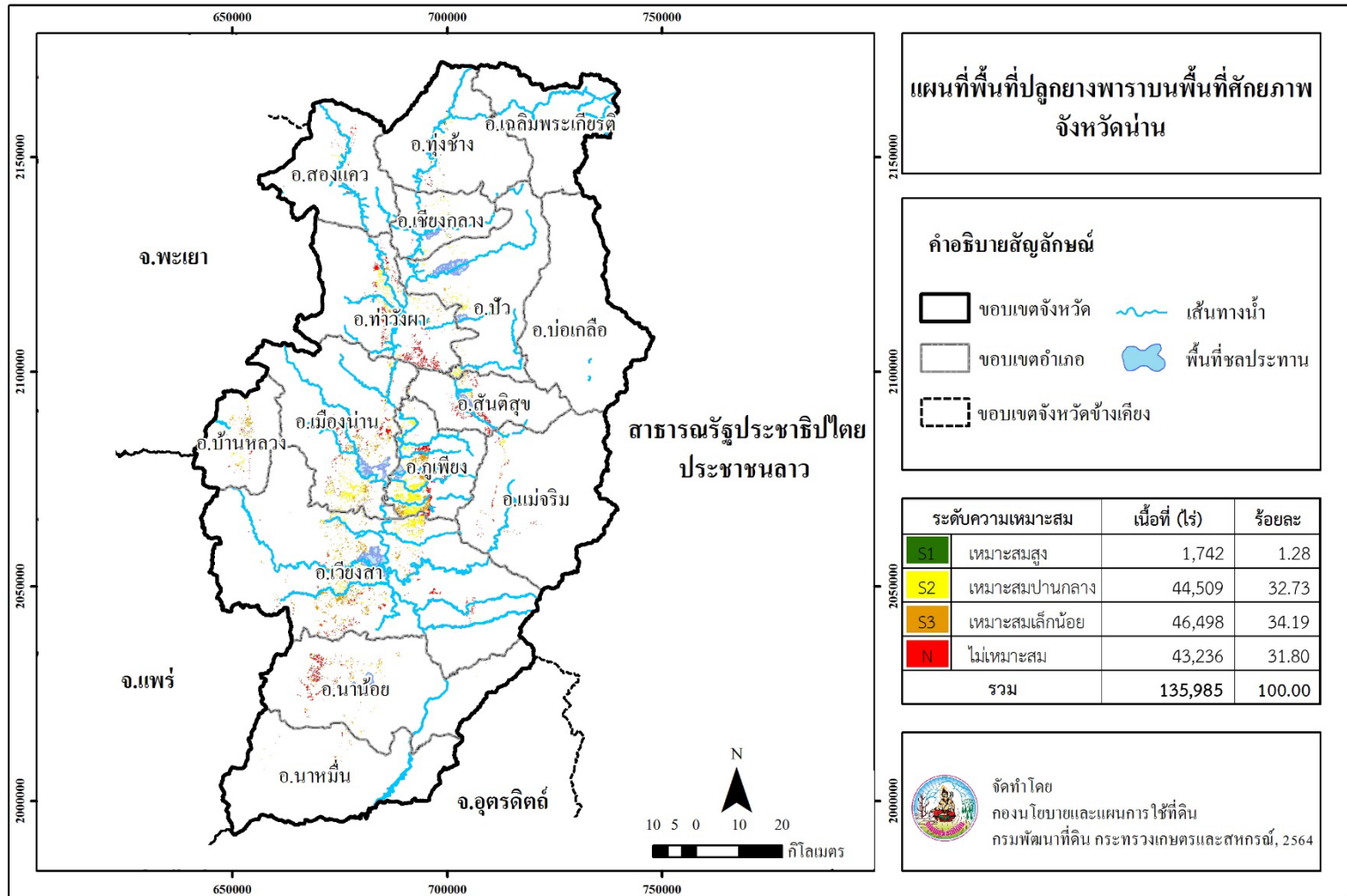
ภาพที่ 8 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดน่าน

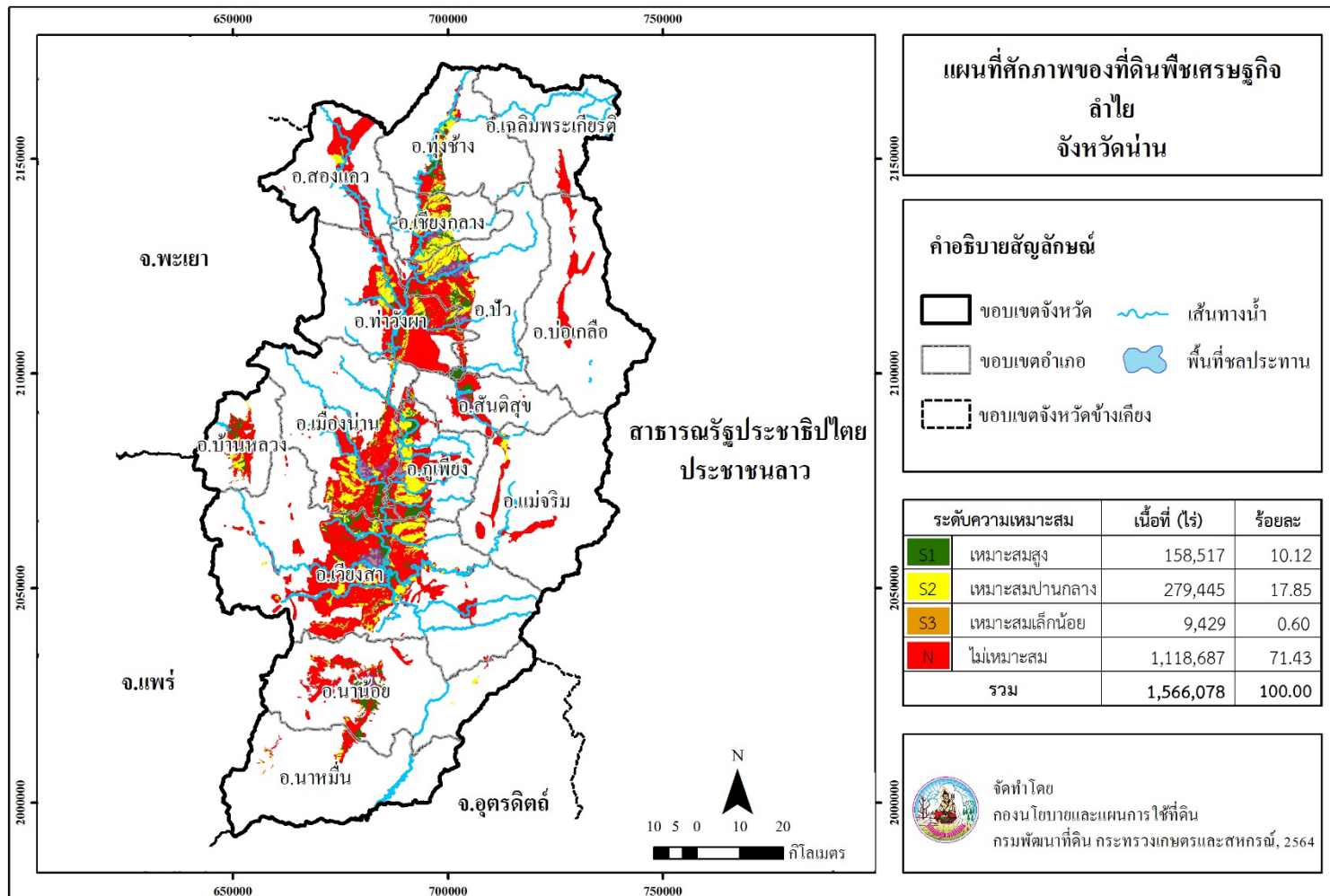
ภาพที่ 9 พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดน่าน

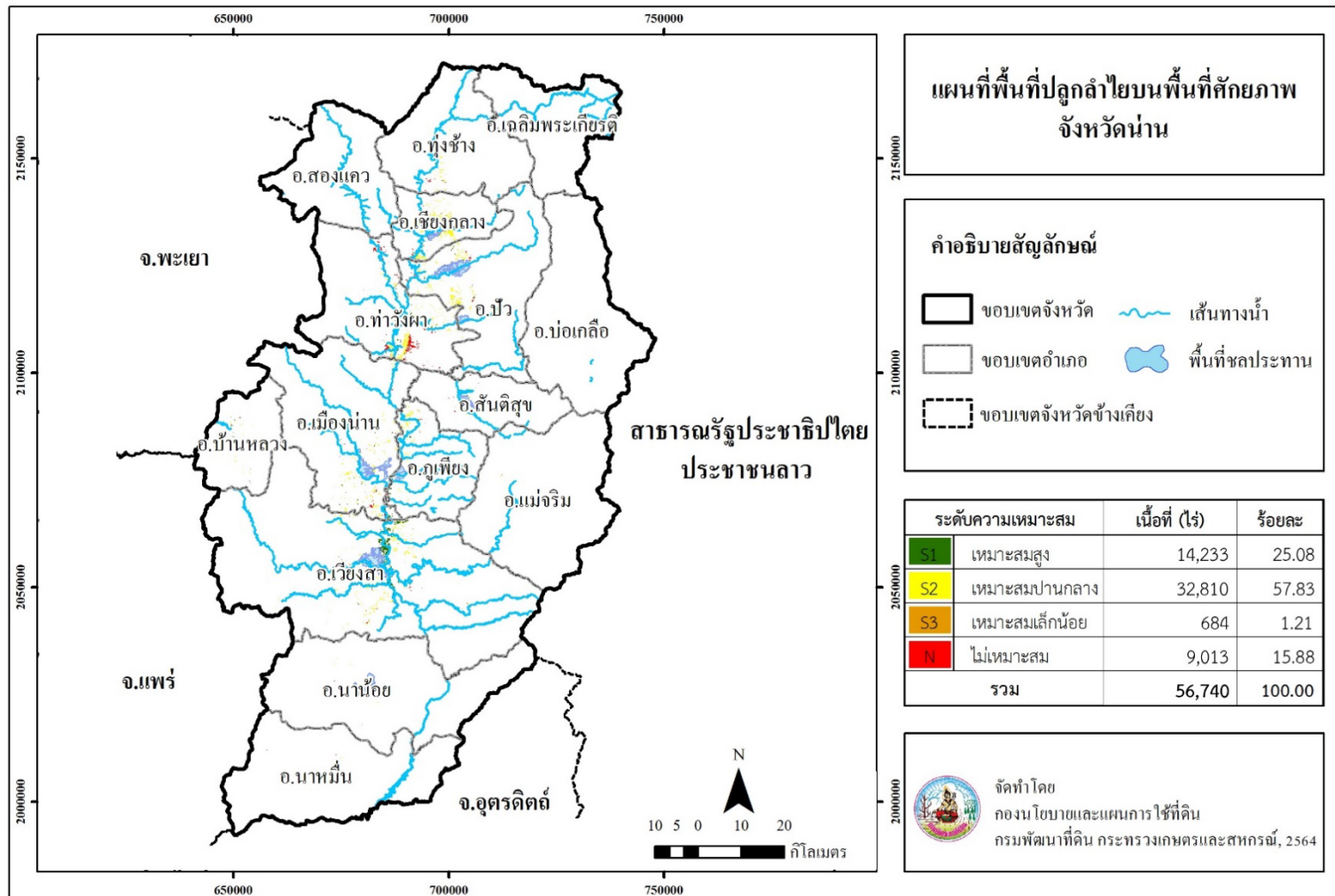
ภาพที่ 10 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดน่าน

ภาพที่ 11 พื้นที่ปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดน่าน

ภาพที่ 12 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจลำไย จังหวัดน่าน

ภาพที่ 13 พื้นที่ปลูกลำไยบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดน่าน

Land Development Department
2003/61 Phahonyothin Road.
Lard Yao, Chatuchuk, Bangkok 10900
Call Center : 1760
www.idd.go.th

DOWNLOAD